עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אהוותא

גיליון 134
פרשת
אחרי־מות קדושים
ז' אייר תשפ"ו

עבודת ה' שבין אדם לחברו

המצוות שבין אדם לחברו אינן רק מוסר טבעי ותיקון חברתי אלא הן התמסרות לה' ודבקות בו

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

פרשת קדושים נפתחת בקריאה להיות קדושים כה'. באופן טבעי כשאנו שומעים את המונח קדושה אנו מצפים לתביעות בתחום שבין אדם למקום, אולם הפרשה גדושה גם בשלל מצוות השייכות לתחום שבין אדם לחברו.

תופעה מצויה היא שאדם חפץ לעבוד את ה' בכל ליבו אך כשהוא תר אחר דרכים להתחזק בהם בדרכי העבודה, הוא לא מעלה בדעתו את המצוות שבין אדם לחברו. כשנתבונן נמצא כי שורש הטעות נובע מתפיסה עמוקה, הרואה בהפרדה בין המצוות השונות חלוקה מהותית. כביכול המצוות שבין אדם למקום מכוונות ישירות כלפי בורא עולם, והן חלק מהעבודה אליו, ואילו החובות כלפי הזולת הן עניין אנושי הנובע ממחויבות כלפי הזולת.

תפיסה זו מתחזקת לנוכח העובדה שלרבות מהמצוות שבין אדם לחברו יש טעם הגיוני של תיקון חברתי והן מקובלות בעולם גם בקרב אנשים שאינם מאמינים. משום כך, כאשר אדם חפץ להתמסר לאביו שבשמים ולעשות מאמץ מיוחד כלפי שמיא, הוא מתקשה לראות את ההתייחסות הנאותה לזולת כערך דתי החורג מן הנימוס.

וכך, בעוד שחומרות רבות מספור מתחדשות חדשים לבקרים ומתקבלות, בצדק, בהערכה ובהוקרה על הדבקות הטמונה בהן, קשה למצוא חידושים והחמרות מקוריות במה שנוגע לבין אדם לחברו. הציבור מחזר בחביבות אחר ד' מינים בהידורים מופלגים, אך מעטים האנשים המהדרים לפנים משורת הדין. וכבר עמד רבי ישראל מסלנט על החולשה שיש בקרב יראי ה' בתחום הזה, והצביע על הצורך לחזק את הזהירות בכך.

ואמנם, עיון בדברי חז"ל מעלה שהמצוות החברתיות ניצבות בראש סולם עבודת ה'. העובדה שעל עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו משמעה שיש צורך בתיקון כפול, גם ריצוי כלפי חברו וגם ריצוי כלפי שמיא, כי סוף סוף העוון הוא גם כלפי בורא עולם שציוונו כיצד לנהוג בזולת. ולא נחה דעתם של חכמים עד שהגדירו אדם שהוא צדיק לשמיים אך אינו צדיק לבריות בתואר הקשה "צדיק רע" (קידושין מ.).

בכל בוקר אנו שונים את משנת חכמים על הדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, והנה כולם הם מצוות שבין אדם לחבירו. וידועים דברי הרא"ש המפרש במשנה, כי הקדוש ברוך הוא חפץ במצוות שיש בהן גם רצון הבריות **יותר** מאשר במצוות שבין אדם למקום בלבד.

ביטוי נוסף לעדיפותן של המצוות שבין אדם לחברו נמצא בדברי הרדב"ז. אנו יודעים כי נביא רשאי לחדש ולשנות הלכות בהוראת שעה. אך הרדב"ז קובע שסמכות זו מוגבלת לתחומים שבין אדם למקום, בעוד שבמצוות שבין אדם לחברו אין לנביא כל סמכות לשנותם אפילו בהוראת שעה זמנית. ואין צריך לחזור על דבריו הברורים של רבי עקיבא שהעיקרון של ואהבת לרעך כמוך הוא כלל בגדול בתורה, ולא על המעשה בהלל הזקן שכשביקש ללמד את כל התורה כולה על רגל קבע שכל התורה כולה מונחת ביסוד של 'מאי דעלך סני לחברך לא תעביד'.

ואף שיש במצוות אלו טעם מובן ובחלקן הן מוסכמה אנושית ומוסר טבעי, אין בכך כדי להפחית מהיותן ציווי אלוקי. וכאן חשוב להבהיר כי הבחינה האלוקית שבמצוות בין אדם לחברו איננה אומרת לקיים את מצוות הצדקה בניתוק מרגש החמלה. לא כי, אלא הקב"ה ציווה אותנו להיות רחמנים. המקיים את החיוב 'ביומו תתן שכרו' מתוך ההבנה ש'אליו הוא נושא את נפשו', אינו פחות מזה שעושה זאת רק מחמת הציווי, כביכול היה הפועל חפצא של מצווה שמקיימים בו דין דאורייתא. להיפך, זהו גופא ציווי התורה, שנפעל מתוך רגישות למצבו של הזולת.

משום כך אין סתירה בין הכותרת 'קדושים תהיו' לדרישה לכלכל צעדינו בחמלה וביושר. הזוכה לתקן את דרכיו במצוות שבין אדם לחברו הריהו מתקדש ועובד את קונו ומתדמה למידותיו ודבק בדרכיו, ואין לך עבודה גדולה מזו.

5
אולי הוא סתם 'שנורר' ויש לו כסף? אני חייב לתרום?
שו"ת עם הגר"א בוטבול

9
"מאז שנחרב בית המקדש, לא הייתה נחת רוח למעלה כמו זו"
א מעיישה

10
לפשוט את בגדי הזהב של האגו ולעמוד בבגדי לבן פשוטים, מול האמת של מי שאנחנו
הכל על השולחן

17
על גבולות אישיים בזוגיות והדרך ליצור כבוד ושלום בלי לנסות לשנות את האחר
אחת לשבוע: שבות

זכות הרבים

תעמוד לידידנו הגאון
ה"ה **אהרן ליב הופשטטר**
טורונטו, קנדה

שתרם בנדיבותו להפצת גיליון זה
לעילוי נשמת אביו
ה"ה **נתן נטע יצחק בן זאב** ז"ל

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

רוצים להקדיש עלון למישהו אהוב?
להקדיש לעילוי נשמת בתאריך מיוחד?
צרו קשר במייל: alon@achvat.co.il

ניצול ויראה

עושק וגזל, הלנת שכר שכיר, קללת חרש ונתינת מכשול לפני עיוור - אסופה המתעקשת לכאורה לחבר עניינים שבממון עם עניינים שבנימוס והנהגה, להניח זה לצד זה איסורים כבדי משקל פלילי עם ציוויי מוסר ראוי. ואת אלו חותם הכתוב בניגון עליון - "ויראת מאלוקיך", דווקא באלו, דווקא כאן.

העושק והגזל, השחור שבשחור, פעולה ברוטלית, הנוטלת את שאינו שלה ביד בוטחת, נחרצת, מבלי לנסות אפילו להסתיר את מהותה. וצמודה לה הלנת השכר, הלבן שבשחור, לא מדברת בשפה של אלימות, לא מכחישה את זכות הזולת, אך מאטה, מעכבת, מצרה את צעדי הזכות להגיע אל ייעודה. בעושק וגזל - כובש ניכר במעשהו, בהלנת שכר - המעכב טוען בלחש 'עוד אשלם'.

ובמקביל נפרש הקוטב השני, ציר חדש של ניצול חולשה. קללת החרש, הלבן שבלבן, מעליבה ופוגעת אך גם נייטרלית. אין חרש שנפגע, אין אוזן ששמעה. אך רובד נפשי שנוצל בוודאות, כבוד אדם שהושפל עד עפר, שחוק מלא מצד המקלל על חשבון מי שאינו יכול לשמוע. ולעומתו המכשול לעיוור, השחור שבלבן, הפוגע פגיעה של ממש, גורם לתוצאה מעשית ומצערת, להשפלה ונזק מלאי קלון.

ותחת גווני צבעי הניצול, מתקיימת גם תנועה מהחיצוני אל הפנימי, מסע ההתרחקות של הפוגע מזירת הפשע. הגזלן ניצב פנים אל פנים מול הנגזל, המלין מופיע לרגע ונעלם לעידן ועידנים, המקלל מניע את שפתיו ושומר על פרטיותו, ומניח המכשול כבר אינו שם כשהקורבן מגיע.

וככל שהמעשה נסתר, ככל שהאחריות מעורפלת, כך דרושה בו יותר יראת שמים. הגזלן יודע שהוא גוזל, הנגזל יודע מי גזלו והקהילה יודעת לשפוט. אך המלין נתלה ב"אשלם", המקלל מתגונן בהעדר נזק, ומניח המכשול נעלם כלא היה. ודווקא במרחב הזה, מרחב ההתחמקות, דווקא כאן נדרשת יראת האלוקים, ההבנה של החושב לנצל, ואף של המנוצל, שהם אינם לבד, שיש אלוקים.

לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה'.

ואל יבא בכל עת אל הקודש (טז ב)

מעלת ההתבודדות עבור מבקש ה' הבודד, גדולה מאוד. היא מקנה לו יתרונות רבים, מסתופף בצל הקודש ואינו נחשף לאתגרי הרחוב הפרוץ, תככים ומעקשים. אבל עבור מנהיגי האומה, כהני העם, מעירה התורה: דבר אל אהרן אחיך, ואל יבוא בכל עת אל הקודש. מנהיג צריך להביא תועלת לחברה האנושית, ואת זה יוכל לעשות רק כאשר הוא חשוף לרגשות החיים, מבין את תהלוכות בני האדם ושומע קול המון כקול ש־די. בעוד בקודש פנימה 'בענן אראה על הכפורת', הקדושה חובקת כל אך תמונת המציאות אינה בהירה, כאשר רועי העדה באים בחברת בני אדם, מתבהרת לפניהם המציאות ואז יוכלו להביא את הקדושה לכל שכבות האומה.
[על פי 'לוח ארז']

ונשא השעיר עליו את כל עוונתם (טז כב)

בילקוט שמעוני דרשו ש'שעיר' הוא עשו: "ונשא השעיר עליו" - נוטל הקדוש ברוך הוא כל עוונותיהם של ישראל ונותנן על עשו הרשע... "את כל עוונותם" - אמר עשו: כמה כוח יש לי שאתה נותן עלי **כל** עוונות יעקב אחי? באותה שעה נוטל הקב"ה עוונותם ונותנן על בגדיו ונעשו אדומים, יושב ומכבסן עד שנעשו לבנים. דברי המדרש טעונים הסבר. מה פשר הטלת עוונות ישראל על עשו, ומהי ההדגשה בפיו של עשו שאין לו כח לשאת את **כל** עוונות אחיו.

הביאור הוא שהקב"ה מרחם על בניו אהוביו ותולה את כל העבירות שהם מבצעים, שנגרמו כתוצאה מהגלות. האשמה בהן תלויה בצווארם של הגויים המשעבדים. על כך טוען עשו בצדק, שתירוץ הגלות אינו מכסה חטאים של תאוות הנעשים מתוך רווחה, ולכן אינו יכול לשאת על חשבון הגלות את *כל* עוונות ישראל. משל כביסת הבגדים בא לרמז שמחטאי החיים הנוחים, מגינה רק הצדקה שנמשלה לבגדים, "כי הלבישני בגדי ישע ומעיל צדקה יעטני".
[בשם הגה"ק רבי נתן אדלר]

קדושים תהיו כי קדוש אני (יט ב)

דרשו חז"ל: יכול כמוני? תלמוד לומר 'כי קדוש אני' קדושתי למעלה מקדושתכם.

וכך יש לקרוא: "קדושתי למעלה - מקדושתכם".

כאשר יהודי נמצא למטה בעולם העשייה, על אתגריו ועל ארציותו, ובתוכו מצליח לנהל חיים קדושים ומרוממים, מקדש את עצמו מלמטה, נוספת בזה קדושה מיוחדת שאינה קיימת 'למעלה' במקום הטהור והמופשט, נמצא שהיהודי ה'פשוט' הזה מוסיף כביכול קדושה כלפי מעלה. ולכן 'קדושתי למעלה' - מיתוספת ומתעלה כביכול - מקדושתכם, שם למטה.
[בשם המגיד ממזריטש]

קדושים תהיו... איש אמו ואביו תיראו (יט ב-ג)

נראה לבאר הקשר בין הכתובים, לפי המבואר בחז"ל שלממזר אין בושה ושגרת הלשון "מדחציף כולי האי - שמע מינה ממזר הוא" (לשון זו כצורתה מובאת בתוספות יום טוב אך אינה בדברי חז"ל. מקורה במסכת כלה רבתי פרק ב בסגנון אחר). לפי זה מתפרש רצף הכתובים 'כמין חומר': קדושים תהיו - הוו פרושים מן העריות (רש"י), וממילא כאשר הילדים נולדים בקדושה, יזכו גם לכבד אב ואם.
[על פי 'נחלת צבי']

ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלקיך (יט יב)

בעוד כל הפרשה עד כאן נאמרה בלשון רבים: לא תגנובו, לא תשבעו וכו'. החתימה נאמרה בלשון יחיד "וחללת את השם אלקיך". מה פשר השינוי?

בעוד ההוראות להימנע מגניבה ומשבועת שקר וכדומה, הן הוראות שפונות אישית לכל יחיד, ולכן כל הוראה כזו היא הוראות רבות ליחידים רבים וראוי שיופיעו בלשון רבים. המציאות של חילול ה', היא מציאות ששייכת לכלל האומה. כאשר עם ישראל מאפשר את ההתנהלות הפרטית נושאת העוולה, העם כולו כמי שנושא את דגל ה' בעולם, מחולל את חילול ה'. לכן הפנייה היא אל כל העם כאל גוף אחד: אם היחידים שבכם יגנבו ויישבעו לשקר ויעשו מעשי עוולה, אזי "וחיללת את שם אלקיך" - עוון זה תלוי בצוואר האומה כולה.
[על פי רש"ר הירש]

לא תקלל חרש (יט יד)

לא תקלל חר"ש, ראשי תיבות 'חיים רעים שלך'. כפי שנאמר בזוהר הקדוש בפרשת פנחס, אחד מגורמי הרעה הגדולים לאדם הוא ההרגל 'לקלל את עצמו', חיים בתודעת תלונה וקיטור, מעמיקים את עליבותם ומעצימים את הקושי. ולכן רומזת התורה לאדם, גם אם לעת עתה החיים נתפסים אצלך כחיים רעים, ירא מאלוקיך ואל תגדף את רוע מזלך.
[על פי 'שפתי כהן' על התורה]

—פרק שישי—

אין אדם לומד אלא מה שליבו חפץ

בשבועות האחרונים עסקנו רבות בלימוד התורה ובחשיבותו עבורנו, אולם כאשר אנו מבקשים לגשת וללמוד בפועל, רבים מאיתנו חשים תסכול: בישיבה התרגלנו להקדיש את כל היום ללימוד תורה, ואילו עתה איננו יכולים ללמוד אלא זמן מוגבל. בישיבות, נהגנו ללמוד בדרך המתאימה ללימוד יום שלם. בעיון עמוק בסוגיות אחדות, ובקיאות במספר מסכתות מסדרי נשים נזיקין, בריחוק מהעולם הגשמי. אלו שנים יקרות ונפלאות שאין להן תחליף, והן קריטיות לבניית הקומה התורנית.

אולם כיום, התחושה היא שהזמן שאנו כה מתאמצים להקדיש ללימוד תורה קצר מדי ולעולם לא נוכל לשחזר בו את הלימוד הישיבתי. מהתסכול הזה אפשר לבוא גם לידי ייאוש, שבתורו עלול למנוע מאיתנו ללמוד בכלל.

מי שחש כך אינו לבד. למעשה זהו סיפורה המכונן של 'אחוות תורה'. לפני למעלה מעשור פגש הגאון רבי דוד לייבל את אחד מתלמידיו שיצא לחיי המעשה, וכדרכו התעניין האם הוא קובע עיתים לתורה. אותו תלמיד הודה שהוא מתקשה למצוא את מקומו. כבוגר עולם הישיבות הוא אינו מוצא סיפוק בלימוד הדף היומי, וללימוד ישיבתי מעמיק הוא מתקשה לצלול לבדו בלי התנאים הסביבתיים שסיפקה הישיבה. זה היה המניע להקמת 'אחוות תורה', כתנועה רחבה המבקשת להתמודד עם סוגיה זו.

'אחוות תורה' מעניקה מסגרת ותנאים וגם שייכות וזהות. אולם כאן רצוננו לגעת באופן עמוק יותר בבשורה שהיא נושאת ביחס לאופקיה הרחבים של התורה הפרושים בפני אותו יהודי יקר שקובע עיתים לתורה. 'אחוות תורה' מבקשת להרים את מבטו הצר מהלימוד המסוים שאותו הכיר ואליו התרגל, ולהזכיר לו שהתורה רחבה מני ים.

בגמרא נאמר שר' יוחנן בן זכאי לא הניח "מקרא ומשנה, תלמוד, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין, משלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הויות דאביי ורבא" (סוכה כח.). מנויים פה שמונה עשר תחומים שונים שכולם חלק מלימוד התורה.

מדוע התורה כה רחבה ואינסופית? בספר משלי מציגה החכמה האלוקית את עצמה כמי שנבראה בטרם בריאת העולם, ודרכה נברא העולם: "ואהי אצלו אמון, ואהי שעשועים יום יום: משחקת בתבל ארצו, ושעשועי את בני אדם". חז"ל דרשו "אמון - פדגוג". פדגוג פירושו מחנך. אם כן, התורה היא המחנך של העולם. כשם שבימי קדם היה אב אציל שוכר מחנך לבנו, כך ברא ה' מחנך לעולם. המשמעות היא שהתורה היא דרך להתבונן על העולם באמצעות היגיון צלול ועמוק, ולהבין אותו מבחינה רוחנית, מבחינה מוסרית, ובמבט פנימי ומעמיק.

מכיוון שהעולם עצמו עשיר ורב גוונים, הרי התורה, שבה נברא העולם, כוללת גם היא מגוון עשיר ואינסופי. כשם שבתקופת ריב"ז הזכירו החכמים אותם שמונה עשר מקצועות של התורה, כך גם בימינו חשוב להביט אל ארון הספרים היהודי לאורכו ולרוחבו עד שנמצא את מקומנו.

יש אינספור מקצועות לתורה. התורה כוללת את המקרא - התורה שבכתב והנ"ך - שגם אותו אפשר ללמוד בעומק הפשט, בדרש, ברמז ובסוד, בעזרת גדולי מפרשיו בכל הדורות. היא כוללת את המשנה, את שני התלמודים (שבעצמם מלאים עושר אינסופי), מדרשי אגדה והלכה. כל אחד מאלה עוסק במגוון נושאים ספציפיים מתוך הבריאה, ומציע מבט ייחודי על אותם נושאים.

מבט זה אינו מסתיים בספרות חז"ל, הוא נמשך עד ימינו אנו. יכול האדם להעמיק בבית מדרשם של ראשוני ספרד, למשל, בדרכם בפירוש הש"ס, בפילוסופיה ומחשבה, בקבלה. יכול האדם לבחור להעמיק בטור ושולחן ערוך, יכול הוא לקנות את דרך העיון הספרדי, או להעמיק בחסידות, או במחשבת הגר"א. יכול אדם למצוא את מקומו בלימוד משנה ברורה, ויכול חברו להתחבר ללימוד סוגיות אליבא דהלכתא. חברותא אחת מוצאת את סיפוקה ברכישת ידע בקיאותי במסכת אחת, ורעותה - במחקר תורני.

ומדוע כוללת התורה מגוון כה עצום של דרכי התבוננות? מטרת התורה לחנך את בני האדם אל הדרך הישרה. כיוון שבני האדם שונים זה מזה, ניתנה התורה במגוון דרכים, כך שתתאים לאישיותו הייחודית של כל אחד מאיתנו. כמו שכתב הרמב"ן, שהתורה ניתנה בשישים ריבוא כדי שתתאים לשישים ריבוא נשמות ישראל, "לפי שאין דעותיהן שוות... והמניין הזה כולל כל הדעות" (דרשת תורת ה' תמימה).

זוהי הידיעה החשובה ביותר שצריך לדעת לגבי קביעות עתים לתורה: "אין אדם לומד אלא מה שליבו חפץ". ישנו בתורה עושר עצום של הגות, מחשבה ומעשה. כל אחד מאיתנו יכול לבחור לו את אחת הדרכים, שהוא חש שנשמתו נמשכת אליה, ולהעמיק בה מעט מעט בזמן הפנוי שיש לו. בהשקעה עקבית יש פוטנציאל עצום לקנות ידע באותו תחום שנבחר. אכן, התורה ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים, אבל אותם מרחבים אינם מובילים לייאוש אלא הם עולם עשיר שאנו יכולים לטייל בו ולמצוא את אשר חפצה נפשנו.

בתנועת 'אחוות תורה' אנו משתדלים בסייעתא דשמיא להפוך הבנה זו למציאות באמצעות מגוון מוסדות שהקמנו, המעניקים ללומדים מגוון אפשרויות ללימוד תורה: מפעל ירחי כלה, בו מוצעים ללומדים 'שולחנות לימוד' בדרכים השונות; קבוצות וירטואליות ללימוד הלכה בהשתתפות אלפי לומדים, כך שכל אחד יכול להשתתף ממקומו בבית המדרש התוסס; מאמרי מחשבה ושיעורים במגוון נושאים ותכני לימוד סביב מעגל השנה שנלמדים בקהילות השונות.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

קורא 'אחוותא' שואל:

הבן שלי לא גיבור?

לעורך שלום,

עלון 'אחוותא' הוא עלון ברמה גבוהה מאוד, עם איכות ספרותית מרשימה ותכנים יוצאים מן הכלל. אצלנו בבית כל אחד מוצא בו טור שמדבר אליו ומתחבר אליו.

דווקא מתוך ההערכה הזו, עולה אצלי שאלה מהותית: נדמה כי העלון כמעט ואינו נותן ביטוי לערך לימוד התורה כערך מרכזי בפני עצמו. לימוד התורה הוא הבסיס שעליו גדל הציבור החרדי, חלק מהזהות העמוקה ביותר שלו, וקשה להבין כיצד עלון המגדיר את עצמו כחלק מהעולם הזה אינו מציג אותו באופן ברור ומודגש יותר כדגל המרכזי.

הדבר בלט לי במיוחד דרך שיחה עם בני, בחור ישיבה. הוא סיפר לי שהוא רואה בעלון סיפורים על גבורה גדולה ומעוררת השראה, אנשים שמסרו נפש, גיבורים של ממש. ואז הוא שאל: "ומה איתי? אני לא גיבור?". הוא מתאר את המאמץ היומיומי שלו בלימוד, את ההתמדה, את העבודה הקשה גם כשהדבר אינו קל, ושואל היכן זה מקבל ביטוי.

אין כאן ניסיון להשוות בין סוגי גבורה, אלא להצביע על תחושת חוסר איזון. לימוד תורה הוא עולם שלם של מסירות, עומק ועבודה פנימית, ונראה שהוא אינו מקבל ייצוג ישיר ומספיק מודגש בדפי העלון.

דווקא מתנועת 'אחוות תורה' שמזוהה מאוד עם עולם הלימוד ומסגרות השיעורים הדבר מעורר שאלה אמיתית על האופן שבו ערך לימוד התורה מיוצג בעלון.

תודה מראש על המענה.

תשובת העורך:

גיבורי כוח עושי דברו

לכבוד הקורא היקר,

קראתי את דבריך בעיון רב, והם נגעו לליבי. התיאור של בנך, בחור הישיבה העמל בתורה, הוא תמצית היופי של עולמנו, וחשוב לי להבהיר: עבורנו, היגיעה הזו היא מושא להערצה עמוקה. עם זאת, אני מבקש לחלוק על הקביעה לפיה ערך לימוד התורה נעדר מדפי העלון, ולטעמי הטענה הזו פשוט אינה עומדת במבחן התוכן שאנו מגישים לקוראינו מדי שבוע.

'אחוותא' עוסק בלימוד התורה ובערכו ללא הרף. אם תביט למשל בסדרת "מסע בזמן", תראה כיצד הצבנו את עולם התורה כ"עצם הלוז", עמוד השדרה ההיסטורי והקיומי של העם היהודי. אנחנו לא רואים בלימוד פולקלור, אלא את ציר הזהות שלנו. מעבר לכך, ערך קביעות עתים לתורה הוא נשמת אפה של קהילת 'אחוות תורה' שמרבית משאביה מופנים להשקעה בהגדלת שיעורים, קהילות וישיבות כמו גם בפלטפורמות שונות ללימוד הלכה ועוד. בזה מושקע עיקר המאמץ של התנועה, והוא אף נוכח בעקביות דרך סקירות על קבוצות לומדים, ראיונות עם מגידי שיעורים וטורי הגות המבקשים לחבר את התורה לחיים עצמם.

הבחירה המערכתית שלנו היא להאיר גבורה מסוג נוסף, כזו שפחות מקבלת במה: הגבורה של האדם שיוצא לעולם המעשה, ובתוך סערת החיים מוסר את נפשו על קביעות עתים ועל קיום ההלכה. עבורנו, יהודי שקובע חברותא אחרי יום עבודה מפרך הוא גיבור במלוא מובן המילה. אנחנו לא מבקשים להתחרות בשיח הישיבתי הקלאסי של האדרת הלומד, לא מתוך זלזול, אלא כי ישנן פלטפורמות רבות שעושות זאת מצוין. השליחות שלנו היא להראות שהתורה שייכת ועומדת במרכז החיים ("כי הם חיינו") גם בתוך עולם המעשה.

הגבורה של בנך היא הבסיס שעליו נבנית האישיות של קוראינו, ואנו רואים בה ערך עליון. אולם ב'אחוותא', אנו מבקשים לתת ביטוי למפגש של התורה הזו עם עולם המעשה, מפגש שבו התורה הופכת למצפן מוסרי, למקור עוצמה יומיומי ולגשר בין בית המדרש לבין החיים עצמם. אני מזמין אותך להמשיך לעקוב, ובטוח שתמצא את קול התורה מהדהד בין הדפים, גם אם במנגינות נוספות.

בברכה,
עורך 'אחוותא'

פרק 25

האוצר נמצא מתחת לגשר!

על יתרונותיו של מגיד שיעור מתוך הקהילה

יש קסם מיוחד במגיד שיעור שמגיע מבחוץ. הגוון הנוסף, החידוש והסגנון השונה שהוא מביא איתו מעניקים לבית המדרש משב רוח רענן וחשוב. אך כשאנחנו מדברים על "קהילה כעוגן", אנחנו מחפשים משהו עמוק יותר מאשר שיעור איכותי. אנחנו מחפשים לב פועם.

הכוח האמיתי של מגיד שיעור שצומח מתוך הקהילה טמון בחיבור הבלתי אמצעי לחיים. הוא לא דמות מרוחקת, אלא מי שצועד איתנו באותם שבילים; הוא שותף לתפילה, שכן לעיסוקי היום־יום וחלק בלתי נפרד מנוף חיינו. כשהוא מוסר שיעור, המילים שלו ספוגות בהיכרות אישית עם חברי השיעור. התורה שלו מקבלת רובד רלוונטי, נוגעת בדיוק בנקודות שמעסיקות אותנו ביומיום וצומחת מתוך המציאות המשותפת שלנו.

היופי האמיתי קורה ברגעים שבין לבין. אצל מגיד שיעור "משלנו", הלימוד לא מסתכם בשעת השיעור. הוא ממשיך בשיחה קלה בדרך הביתה, בשאלה שעולה בסעודת שבת משותפת או במילה ואפילו שתיים בין מנחה לערבית. התורה הופכת להיות חלק מהמרקם החברתי, הדבק שמאחד אותנו לא רק בתוך בית המדרש אלא לאורך כל השבוע.

מעבר לכל זה, מדובר באמונה בכוחות הפנימיים. כשחבר קהילה עומד ומוסר שיעור, הוא מעביר לכולנו מסר עוצמתי: התורה שייכת לכל אחד מאיתנו. זה מעורר את השכנים והחברים להעמיק, לצמוח ולהרגיש שגם הם שותפים פעילים ביצירה הרוחנית. קהילה שמעמידה מגידי שיעור מתוכה היא קהילה תוססת ובטוחה בעצמה, כזו שלא רק מקבלת השראה מבחוץ, אלא בונה את עתידה במו ידיה.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

נתינת צדקה למבקש מזדמן

שאלה:

אדם שמסתובב בבית הכנסת ומבקש כסף, ויש סיכוי שאינו באמת צריך את הכסף אלא משתמש בו לדברים מיותרים. האם יש מצווה לתת לו צדקה?

תשובה:

השולחן ערוך כותב (יורה דעה רמט, א) שיש מצוות עשה לתת צדקה, ואיסור להעלים עין מעני שמבקש. לכן, כאשר מדובר בעני ברור, יש חובה לתת.

בעבר הגדרת עני נמדד לפי מי שאין לו מאתיים זוז, ובימינו לפי רמת החיים המקובלת. בציבור החרדי מדובר במשפחה שחיה בצמצום, ופחות מכך נחשב עוני.

כאשר מדובר במבקש שיש ספק אם הוא עני, או שרואים שהוא משתמש בכסף לדברים שאינם ראויים, אין חובה לתת לו.

מי שנותן מעשר כספים, אינו חייב מעיקר הדין לתת צדקה נוספת במקרים כאלה, אף שטוב לתת למי שבאמת זקוק.

סיוע וניהול כלכלי

שאלה:

משפחה שנקלעה לחובות עקב ניהול כלכלי כושל, כיצד ינהג בעל קופת צדקה או גמ"ח? האם לתת להם מענקים והלוואות, אף שיש סיכוי שהכסף יאבד שוב?

תשובה:

עיקר מצוות הצדקה היא להביא את האדם למצב שיוכל להחזיק את עצמו באופן כלכלי בצורה נכונה, וזו מצוות הצדקה האידיאלית.

לכן, כאשר מדובר במשפחה שמתנהלת בצורה שאינה תקינה, על בעל קופת הצדקה לדרוש שלפני שיקבלו עזרה יפנו לגורמים שעוזרים בניהול נכון של הבית.

מעשה שהיה במשפחה שבזבזה את כספה בצורה שאינה נאותה, חיו ברווחה מצד אחד אך היו זקוקים לעזרה תמידית מצד שני. בעל קופת הצדקה ישב איתם ודרש מהם לשנות את התנהלותם לפני שיסייע להם.

המשפחה לא הסכימה לשנות את דרכיה, וכאשר נשאלתי כיצד לנהוג, הוריתי שלא לתת להם עזרה כל עוד אינם מוכנים לשנות את התנהלותם הכלכלית כדי שיוכלו להתנהל בצורה נכונה.

הצביעו והשפיעו

אוהבים את אחוותא?
אתם יכולים לאהוב אותו יותר!
הכנסו לסקר,
דרגו את הטורים השונים
ואולי תזכו בשובר על סך 1,000 ₪

סרקו את הברקוד

אחוות תורה

תורת חיים הלכה למעשה

הרב משה שחור
ראש קהילת 'אחוות תורה' הר נוף ירושלים

להיות נאמן למקור

בעולם של יוזמות ודרכים חדשות, האתגר הוא להבחין מה ממשיך את המקור ומה כבר סוטה ממנו

פרשת קדושים נאמרה "אל כל עדת ישראל", וכפי שמביא רש"י: "מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה". דברים אלו טעונים ביאור, הרי רוב גופי התורה בעצמותם לא נאמרו בהקהל, ואם כך מדוע פרשה זו, שרוב גופי תורה בגדר 'תלויין בה', זקוקה למעמד הקהל?

בביאור הדבר נראה, שאמירת הפרשה בהקהל לא נועדה רק כדי שכולם ישמעו. שהרי כל ציווי בתורה נאמר על מנת שייאמר לכלל ישראל, וכפי שנאמר בברייתא בעירובין, תנו רבנן כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה וכו' נכנסו זקנים וכו' נכנסו כל העם ושנה להן משה פרקן, וכפי שמובא שם שכל אחד שנה ד' פעמים. ואם כך במה נתייחדה פרשת קדושים שנאמרה לכולם?

אמירה בהקהל נועדה בראש ובראשונה להעביר מסר כללי ויסודי בנוגע לקיום המצוות. כך לדוגמה, מעמד הר סיני התרחש במעמד כולם, אנשים נשים וטף, כי היה מדובר באירוע יסודי של קבלת התורה, וכולם צריכים להיות חלק מהעניין.

ואכן, בפירושי הראשונים על התורה (רא"ש, חזקוני) ביארו שפרשה זו נאמרה בהקהל כי בפרשה זו כלולים כל עשרת הדיברות. כנגד "אנוכי ה' אלוקיך" נאמר "אני ה' אלוקיכם". וכנגד "לא יהיה לך" נאמר "אל תפנו אל האלילים", וכנגד "שמור את יום השבת" נאמר "ואת שבתותי תשמורו" וכן על זה הדרך מונה שם את כל עשרת הדברות. נמצא אם כן שאמירת הפרשה בהקהל נועדה לתת לפרשה משנה תוקף של "מעמד הר סיני" נוסף.

כאשר נתבונן על ההבדלים בין הציוויים של עשרת הדיברות לבין פרשת קדושים, נראה שפרשת קדושים לקחה כל דיבור ודיבור והרחיבה אותו. למשל, פרשת קדושים מלמדת אותנו שלא רק שיש איסור רציחה, אלא גם לעמוד על דם רעהו בכלל זה. וכן על זה הדרך, בכל ציווי בפרשה התחדשו דברים שלא היו ברורים לגמרי.

יסוד זה הוא גדר "קדושה". להבין בכל ציווי את הרעיון הפנימי, זה יסוד גדול ונורא. פרשה זו נאמרה במעמד כולם, כי דווקא במקום כזה, כשבאים להרחיב את הרעיונות במטרה להגדיל את עבודתנו עבודת ה', חשוב לזכור, שעדיין מדובר בחלק ממעמד הר סיני. הרעיונות אינם 'חדשים', אלא ניתנו מאותו המקום, ונאמנים אליו.

במהלך החיים, אנו נתקלים בגישות שונות ויוזמות שונות איך לחיות חיים של תורה בעולם המעשה. ואכן יש דרכים רבות וייחודיות של עבודת ה' לעיתים דווקא אצל אלו העמלים לפרנסתם. אך נדמה שלפעמים עלינו לעצור ולשאול את עצמנו, האם אנחנו אכן נאמנים למקור? האם אנו רואים כאן עוד "מעמד הר סיני" וחיי קדושה, או חלילה להיפך?

הרב דוד גבירצמן
ראש ארגון 'כיסופים' וקהילות 'קרוב השם' בית שמש

בין ריסון להתעלות

השבוע מתאחדות פרשות אחרי מות וקדושים ויחד הן יוצרות משמעות אחת שלמה

בפרשת אחרי מות אנו מוזהרים: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש". מסר של ריסון, מרחק וגבול. לעומת זאת, פרשת קדושים נפתחת בציווי "קדושים תהיו", קריאה להתעלות, כביכול לעזוב את הארץ ולעוף לשמיים. האם עלינו להתמסר ללהט הקדושה, או שמא לבלום אותו?

התשובה טמונה במילים "וחי בהם". רבי נתן, תלמידו של מוהר"ן מברסלב, כותב על מהות תפקידו של יהודי בעולם ומגדיר זאת כ'לצייר את האור העליון'. האור האלוקי הוא אינסופי ומופשט; כדי להיות ניזונים ממנו, עלינו לתחום אותו בגבול. ציור, מעצם טבעו, מושתת על צמצום - קווים, גוונים ומשיכות מכחול שיוצרים צורה.

האדם בעולם הוא המכחול, והמצוות הן הקווים המגדירים את רצון ה' בתוך החומר. לפעמים המצוות נראות לנו שבלוניות או טכניות מדי, אך זהו סודן: רצון ה' הוא ענק ובלתי ניתן להכלה, וכדי לגלות אותו במציאות, חייבים לצמצם אותו לאותיות ולמעשים. אנחנו הקולמוסים, העולם הוא הגוויל, והסופר הוא הבורא.

האדם צועד בעולם בין צבעים: לבן בוהק של חסד, שחור של צל והדגשה, כחול של געגוע או ירוק של בוסריות. 'לחיות' פירושו לקחת את כל הגוונים הללו ולהניח אותם על הגוויל; לא להישאר בערפל המופשט, אלא לגעת בקרקע ולתת 'ציור' לאור האלוקי. החטא, לעומת זאת, הוא מלשון 'החטאה', החמצה של הקו המדויק שהופכת את הציור לקשקוש.

כאן טמון חטאם של בני אהרון. הם מתו כי הקריבו "אש זרה". חז"ל מסבירים שפגמם היה שלא התחתנו. הם סירבו להוריד את האש שבלב אל המציאות היומיומית, אל הבית והפשטות. האש שלהם הייתה קדושה, אך היא נותרה 'זרה' לעולם הזה כי היא לא צוירה בתוך כלי המציאות.

מכאן נלמד שקדושה אינה התנזרות בלבד, אלא הזמנה. כמו בקידושין, הקודש זקוק להכנה וייחוד. אם האור יהיה זמין בכל עת, הוא יתפזר ויאבד. הריסון של "אל יבוא בכל עת" הוא זה שמאפשר לנו להשתוקק, ואז למשוך קו דק ומדויק של קדושה לתוך חיינו.

המדרש אומר על "קדושים תהיו": 'קדושתי למעלה מקדושתכם'. החסידות קוראת זאת בשני אופנים: מצד אחד, קדושתי גבוהה מכם, הירגעו - זהו מסר מרסן. אך מצד שני: קדושתי שלמעלה נובעת מקדושתכם שלמטה. בשמיים לא חסרה קדושה; חסר רק מי שיטבול בה מכחול ויצייר אותה כאן בארץ.

זהו תפקידנו: לחיות בין שני הקטבים - להשתוקק למעלה, כדי לקדש את מה שלמטה.

הרב בניהו טבילה
מנהל רוחני בישיבת ההסדר החרדית 'משמר התורה'

מה מצופה מאיתנו?

בין רעיון למציאות ביחס שלנו לזולת

בשנת ה'תשע"ד היה המשפט "האחר הוא אני", אותו טבע השר שי פירון לסיסמה של מערכת החינוך. הוא ליווה מכתבים רשמיים, קישט כנסים של מורים ומנהלים, ושימש כמוטו של תכנית חינוכית־חברתית שעשתה אז הרבה רעש.

מאז התחלפו שישה שרי חינוך ומספר דומה של סיסמאות וקריאות כיוון. לבי עם המורים במערכת החינוך הנאלצים לשווק כותרות משתנות ורפורמות קצרות־טווח לפי קצב חילופי הממשלות (ככלל, מערכת החינוך החרדית סובלת מכך פחות, בשל עצמאותה היחסית).

זו סיסמה בעייתית. האחר הוא אחר, אני הוא אני. לא ברור מה המונח "האחר הוא אני" בעצם אומרת לתלמיד. אולי ביקשה ממנו להתנהג לאחר כמו שהיה רוצה שיתנהגו אליו, אך הניסוח התחזה לקצר וקולע בעוד שהיה מסורבל ומלאכותי.

הציווי "נהג בזולת כפי שהיית רוצה שינהגו בך" מכונה "כלל הזהב". ניתן לראות בו את תמציתן המעשית של גישות אתיות מגוונות, בתרבויות שונות, כאלה המדגישות חובה ומעשה וכאלה המדגישות תוצאה. לפעמים רואים את הציווי "ואהבת לרעך כמוך" כביטוי יהודי שלו. האם זה כך, או שתביעת התורה חורגת ממנו?

הרמב"ן כותב שהמילים "ואהבת לרעך כמוך" כפשוטן, הן לשון הפלגה. אי אפשר לצפות מאדם לאהוב את רעהו בליבו ממש כגופו. התורה מצווה על מעשים, לא על תחושות, ולכן נוקטת התורה לשון "ואהבת לרעך" ולא "את רעך". זו משמעות קרובה לכלל של הלל, כפי שמספרת הגמרא במסכת שבת: "דעלך סני, לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא, זיל גמור".

אבל הרמב"ם (דעות ו,ג) מתחיל בציווי על האהבה עצמה וממנה עובר לפרטים המעשיים. הרישא עוסקת בלב, הסיפא בהתנהגות: לספר בשבחו של האחר, לחוס על ממונו, לרצות בכבודו.

רבי עקיבא רואה ב"ואהבת לרעך כמוך" כלל גדול בתורה. בן עזאי חולק וסובר ש"זה ספר תולדות אדם" (הפסוק על בריאת האדם בצלם אלוהים) הוא הכלל הגדול יותר. המחלוקת אינה על העיקרון אלא על הפסוק שמבטא אותו טוב יותר. שניהם מסכימים שההתייחסות לזולת כנברא בצלם היא יסודה של התורה, ביטוי לאמונה בה' ולמחויבות המוסרית הנגזרת ממנה.

קשה להעלות על הדעת שמשרד החינוך יעשה היום סיסמה טובת־לב כמו "האחר הוא אני" לסיסמתו. עשור וקצת אחרי, אנחנו חיים על חרבנו, חרב איש באחיו. תהליכי ההקצנה החברתית הביאו לדומיננטיות של שיח הזהויות, המובנות לרוב כזהות שכנגד. כעת נראה שקיומנו כחברה צריך להתחיל ביכולתנו לקיים את ציוויו של הלל: "דעלך סני, לחברך לא תעביד", ומשם להתקדם ל"ואהבת לרעך כמוך".

כפרה ומנהיגות

התיקון הפנימי של המנהיג קודם לכפרת הציבור

פרשת אחרי מות פותחת בתיאור סדר עבודת יום הכיפורים. חלק עיקרי ביום עוסק בכפרת אהרון הכהן הגדול וכפרת עם ישראל. כפרת העם נעשית באמצעות שני שעירים, אחד לה' להקרבה במזבח ואחד לעזאזל, ואילו כפרת אהרון נעשית באמצעות פר לחטאת. מה עומד מאחורי הבחנה זו?

נראה שיש כאן שני סוגי עוון הדורשים שני אופני כפרה שונים. עם ישראל חטא בכך שהושפע מן החוץ - מהמדבר, מהיצרים, מהסביבה. חטאם הוא חטא של יציאה מהגבולות, של הידבקות בטומאה שמחוץ למחנה. לכן הכפרה הראשונה היא הוצאת אותה הטומאה החוצה, השעיר לעזאזל, הנושא את עוונות בני ישראל ומשולח אל המדבר. ואחריה, כאשר הרע כבר הושלך החוצה, בא השעיר השני, קרבן לה', הבא להדגיש את חיבורו של עם ישראל לקדושה. שתי פעולות אלו, סור מרע ועשה טוב, מהוות את מסלול תשובתו של העם.

לעומת זאת, אהרון הכהן הגדול, כאחראי על המשכן, חטא חטא אחר בעיקרו: חטא שבפנים, חטא של מנהיג שלא עמד בתפקידו כראוי. רש"י מצביע על כך שהפר בא לכפר על חטא העגל, שבו שתק אהרון ולא מנע אותו. זהו כשל מנהיגות פנימי של אדם שהיה אמור להדריך ולהגן. לכן כפרתו איננה בהשלכת דבר מה לחוץ, אלא בתיקון פנימי, בפר, שהוא קרבן מרשים ופומבי, המביע בפני כל הקהל הכרה גלויה בטעות.

ניתן ללמוד מכאן לקח יסודי בשאלת המנהיגות הראויה. הסדר אינו מקרי. אהרון מכפר תחילה על עצמו, ורק לאחר מכן משלים את כפרת העם. המנהיג חייב לבוא לפני עמו כשהוא עצמו מתוקן. ועוד: הפר יקר וגלוי יותר מהשעיר, כי האחריות המנהיגותית כבדה יותר ומחייבת מאמץ גדול יותר, הן כלפי שמיא הן כלפי הקהל.

לקח נוסף ניתן ללמוד מלבושו של הכהן הגדול ביום הכיפורים. הוא נכנס לקודש הקודשים דווקא בבגדי הבד הלבנים הפשוטים, ולא בבגדי הזהב המפוארים. כביכול אומרת התורה: כאן, בשעת הכפרה, שב המנהיג להיות אדם פשוט, פותח דף חדש, ורק מתוך כנות זו הוא יכול לשאת את כפרת עמו.

שיח על תורת הסוד

לימי ספירת העומר ול"ג בעומר

פרק א - 'אל מעל ומעבר'

ידידי המקובל, אינני מבין מהי תורה זו, האם חסרה לנו מיסטיקה ביהדות? מה לא טוב בחיים הרגילים בלי תוספת של רמזים וצירופים משונים?

חברי היקר, בוא נחשוב רגע על החיים הרגילים והנורמליים שלנו. הנטייה הטבעית היא לחיות את החיים כפי שהם, להצליח ולגדול, ברוח ובגשם. אך לעיתים מתגנבות לנו מחשבות כמו "מה עומד מאחורי כל זה? אני מניח תפילין, לומד ומקיים מצוות, האם יש למעשים אלו משמעות עכשווית, מעבר לידיעה שאני מקיים מצווה ומובטח לי עליה שכר בעתיד? האם אפשר לראות איזשהו הקשר בין המעשים, משהו שאפשר להבין ולהתחבר אליו?" בדרך כלל, אנחנו מתרצים לעצמנו שמספיק להתרכז בעשייה חיובית, לקיים הכל בפשטות כפי שהורגלנו.

נכון מאוד, אנחנו מקיימים מצוות כמסורת אבותינו, כמו שחיים אנשים נורמטיבים, למה צריך לחפור מעבר לזה?

תחשוב רגע ידידי, שאתה נכנס לעבוד באיזה משרד גדול, אתה מקבל מערך הנחיות וכללי עבודה, אתה אולי לא מבין את המשמעות שלהם. אבל אתה מצפה שעם הזמן, כשתצבור יותר פז"מ ותפנים את החזון של המקום שעומד מאחורי הכל, אז הפרטים יתחברו ותדע כבר לפעול לפי הכללים אפילו מעצמך, מתוך הפנמה וחיבור למטרות. קשה לשרוד במערכת חוקים נטולת הבנה והקשרים, מבלי להפוך לטכנוקרט הממלא פקודות. במערכות חיים כמו חברות ומשפחה, אין ספק שזה קריטי פי כמה. אבוי לילד שהתרגל לכללי משמעת ספורדיים מנותקים מהקשר.

כעת בהקשר הזה, תחשוב ידידי, ובכנות, באיזה סוג יהדות אנחנו חיים.

ומי אמר שאנחנו צריכים הפנמה וחיבור וכל זה, אדרבה, זה הניסיון, שנקיים גם כשקשה ולא הכל מובן!

אכן כן, אחי היקר, אנחנו מצווים ועומדים לקיים גם מתי שלא בדיוק מתחבר לנו, אבל יחד עם זאת, האם אתה לא חושב שעלינו לחפש לשפר את החיבור הפנימי? ומכמה סיבות.

הסיבה הראשונה: קיום. כדי להועיל לקיום התורה והמצוות. השניה: שיתוף. לחבר גם את השכל והרגש לעבודת ה'. בפרט במצוות התלויות בלב. השלישית: כי זו האמת. אם יש אפשרות כזו, איך נעמוד מנגד, הרי אפשר להתקרב יותר.

ואיפה כל זה קשור למקובלים ובאבות, סגולות, וכל מיני רמזים משונים לפסוקי התורה?

ה"יח"צ של הקבלה" אומנם סובל מטיפוסים של "מקובלים" שונים, אבל בניגוד למה שאולי רבים חושבים, היא תורה שלמה של לימוד ועבודת ה', אלו לא רמזים, זו בעצם שפה עם קודים וכללים משלה, שאולי נשמעים משונים לעומד מחוצה לה, אבל באמת זו כניסה לעולם פנימי יותר של כל מה שאנו מכירים, באמצעות קריאה בפרספקטיבה אחרת של התורה והמצוות שלנו.

איך אפשר להוסיף על התורה משהו נוסף מעבר? זה נשמע בעייתי.

זו בדיוק הנקודה. אין כאן תוספת, זה רובד פנימי שנולד ויוצא מתוך התורה והמצוות. כמו מיודענו שאחרי זמן ממושך במשרד, אם הוא לא טיפש וקצת סקרן, הוא צובר היכרות, ומתחיל לקלוט את סודות הייצור והתהליכים שמאחורי הכל. זה לא עוד פירוש לתנ"ך עם גימטריאות יפות, אלא רובד שלם שמגיע דווקא מתוך ולאחר דבקות בתורה והמצוות, לאלו שמבקשים להפנים ולהתחבר יותר.

מה מונע ללמוד קבלה גם בלי להקדים דבקות מיוחדת בתורה ובמצוות?

אפשר ללמוד, נכון, אבל זה כמו מי שילמד את אותם כללי עבודה במשרד או על מערכת היחסים במשפחה, כשהוא בעצם לא עובד שם או לא שייך למשפחה. הוא יישאר בסוף מבחוץ, כמו חוקר אנתרופולוג זר. זו שפה פנימית, שפה של 'מישהו מבפנים' שמבין גם בקריצת עין על מה מדברים, זהו המובן של 'תורת הסוד', דיבורים פנימיים שבלי 'להיות שם', לא באמת תתחבר.

אם זה חלק בלתי נפרד מהעסק, למה זה לא מוזכר בתורה ובחז"ל במפורש כחלק מהתורה?

זה בדיוק העניין, זה דבר שליווה וילווה תמיד כל מערכת, כמשהו פנימי שבא מבפנים, שאף פעם לא יהיה רשמי כי הוא פשוט לא כזה. אי אפשר לחייב עובדים לבוא עם תשוקה, ואתה לא מדבר בבית על חיוב לאהוב את ההורים. או שזה נוכח או שלא.

אבל זה כן ליווה אותנו תמיד למי שמיטיב לקרוא. למשל, מגילת שיר השירים שביקשו חכמים לגונזה, שנכתבה בלשון רמז על תשוקה ואהבה עזה בין אהוב לאהובתו כמשל לקב"ה וכנסת ישראל, ורבי עקיבא היו זולגים עיניו דמעות מרוב הסודות הצפונות בה. זו שפה אחרת ופנימית שדיברו בה בני הנביאים וחסידי עליון בכל הדורות, מתוך מה שהשיגו בקרבת ה' וסודות התורה. יש גם בנבואות מעשה מרכבה (כמו ביחזקאל א), ובחז"ל (חגיגה י"ד) על ארבעה שנכנסו לפרדס והשיגו סודות עליונים, באגדות המדרשים, ועוד. אבל היא הייתה וגם תישאר תורה של סוד, כי זו מהותה. היא מלמדת אותנו על מערכת היחסים הפנימית שלנו עם הקב"ה, ועל כך בפרק הבא אי"ה.

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

החלות המסתוריות בארון הקודש

בצפת של לפני מאות שנים, חי יהודי פשוט ותמים מאנוסי פורטוגל שעבד את ה' בתמימות ואמונה. בשבת אחת דרש רב בית הכנסת בהרחבה דרוש גדול על עניין 'לחם הפנים' שהביאו בבית המקדש, ועל גודל עניינו ומעלתו.

היהודי ברוב תמימותו היה סבור, שהדברים נאמרים לכל אחד. חזר לביתו, וסיפר על כך לאשתו, ויחד עמה אפו בסילודין שתי חלות אפויות היטב בצורה הטובה ביותר שהשיגה ידם. בערב שבת נטל את החלות והניחם בארון הקודש באהבה ושמחה כמקטיר בבית המקדש.

שמש בית הכנסת העני, הבחין במעשיו, הסתתר מהצד, ולאחר לכתו נטל את החלות לענג בהן את השבת בביתו. היהודי התמים חזר לבית הכנסת לאחר מכן, והנה הארון ריק. שמח מאוד והאמין בתמימותו שהבורא קיבל את מנחתו.

כך נמשך הדבר תקופה ארוכה, האופה מניח את החלות הריחניות בחרדת קודש בארון הקודש, והשמש אוסף אותן בשקט לאחר לכתו. יום אחד הבחין רב בית הכנסת בנעשה, מיד ערך חקירה ודרישה, והבין את כל אשר נעשה, ויחר אפו. הוא קרא ליהודי התמים, והוכיח אותו קשות על פניו. וכי סבור אתה שהבורא זקוק לחלותיך? הרי זו עבירה לחשוב כך! נזף בו בחומרה. היהודי הפשוט לא ידע את נפשו, שמחתו בהבאת חלות הקודש נהפכה ליגון, מנחתו לא עלתה ולא התקבלה...

לא עבר זמן רב, והאר"י הקדוש קרא לאותו רב, ואמר לו: צו לביתך כי בקרוב תמות, מכיון שמאז שנחרב בית המקדש, לא הייתה נחת רוח למעלה כמו מאותה מלאכת מלאכת קודש של אותו יהודי בתמימותו ופשיטותו, שזכה במעשיו לגרום נחת למעלה כעבודת בית המקדש. ומכיון שהוכחת אותו, נגזר עליך שתסתלק מן העולם, וכך היה.

(משנת חכמים למהר"ם חגיז)

אַ וָואַרְט

קבלה אינה תורת הנסתר

"וזה נקרא חכמת הנסתר, כמו הטעם של המאכל, אי אפשר לספר לאדם שלא טעם טעם זה מעולם איך ומה. כך ענין אהבת הבורא ויראתו יתברך שמו אי אפשר לפרש לחברו איך היא האהבה בלב, וזה נקרא נסתר. אבל מה שהם קוראים נסתר חכמות הקבלה, האיך הוא נסתר? הלא כל מי שרוצה ללמוד הספר לפניו, ואם אינו מבין הוא עם הארץ ולפני איש כזה גמרא ותוספות גם כן נקרא נסתר. אלא ענין הנסתרות שבכל הזוהר וכתבי האריז"ל הכל בנויים על פי דביקות הבורא למי שזוכה להדבק ולהיות צופה במרכבה עליונה".

(רבי וואלף מזבאריז - יושר דברי אמת כ"ג)

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.
לתגובות: is@achvat.co.il

שוטרים במדים לבנים

הבגדים שאנו לובשים מבטאים מעמד וסטטוס, אך ברגעי חשבון נפש הם הופכים למחסום. פרשת אחרי מות מלמדת לפשוט את בגדי הזהב של האגו ולעמוד בבגדי לבן פשוטים, מול האמת של מי שאנחנו

1. שאלה לדיון

דמיינו עולם שבו למשך שבוע האנושות כולה הייתה לובשת את אותם הבגדים (נניח בצבע לבן). לשוטר אין מדים, לרב אין גלימה ולגביר אין חליפה מהודרת. מה והאם לדעתכם היה שונה בהתנהלות האנושית במשך אותו שבוע?

2. החיים בפרשה

במרכז הפרשה עומדת עבודת יום הכיפורים. הכהן הגדול, האיש החשוב ביותר בעם, רגיל ללבוש שמונה בגדי פאר: בגדי זהב, אבני חן ופעמונים שמודיעים לכולם על בואו. סביב היכל מפואר מאין כמותו ועם בגדים מעוררי התפעלות של הכהן הגדול, קשה שלא לדמיין את המעמד נורא ההוד של תפילת יום הכיפורים בבית המקדש. והנה ברגע השיא של היום הקדוש, כשהוא נכנס לפני ולפנים, אל קודש הקודשים, כדי להתוודות ולבקש סליחה, התורה דורשת ממנו ההפך: עליו לפשוט את בגדי הזהב וללבוש ארבעה בגדי לבן פשוטים.

למה הלבן הזה כל כך קריטי? כי בגדי הזהב הם מדים. הם מייצגים את התפקיד, את הסמכות, את הדרגה. יש להם מקום של כבוד בזמן שבו הכהן צריך ונדרש לייצג את העם, שם הוא חובש פאר והדר בשביל לכבד את העם ואת התפקיד שהם נתנו לו ולא בשביל עצמו.

קל מאוד להתוודות כשאנחנו לובשים מדים. אנחנו יכולים להאשים את המערכת, את הנסיבות, או להסתתר מאחורי הגלימה שמציגה מסכה של סמכות ושליטה. אבל בתוך קודש הקודשים, מול הקב"ה, הכהן עומד לבדו. שם אין קהל שימחא כפיים ואין מעמד שיגן עליו.

הלבן הפשוט מסמל את הניקיון המוחלט מהאגו. ברגע הווידוי, הכהן צריך להיות האדם עצמו, נטו. הוא שואל את עצמו ללא פילטרים: האם אני עושה את שליחותי באמת? איפה טעיתי? מה אני יכול לעשות טוב יותר כדי להיות שליח ציבור נאמן בשנה הבאה? היכולת הזו, לעמוד כאיש פשוט ולזעוק לסליחה בלי להאשים את הנסיבות או להסתתר מאחורי פאר והדר ואילוצים של התפקיד, היא המדרגה הגבוהה ביותר של המוסר. ברגע הזה, הקב"ה מבקש מהכהן להפשיט את עצמו מהתפקיד הרם שנבנה סביבו ולהיות רק הוא בעצמו. ולפעמים מתוך השקט הפנימי הזה עולה זעקת סליחה אמיתית ממי ש'לא יחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה'.

הפעלה משפחתית סביב שולחן השבת

פרשת אחרי־מות קדושים

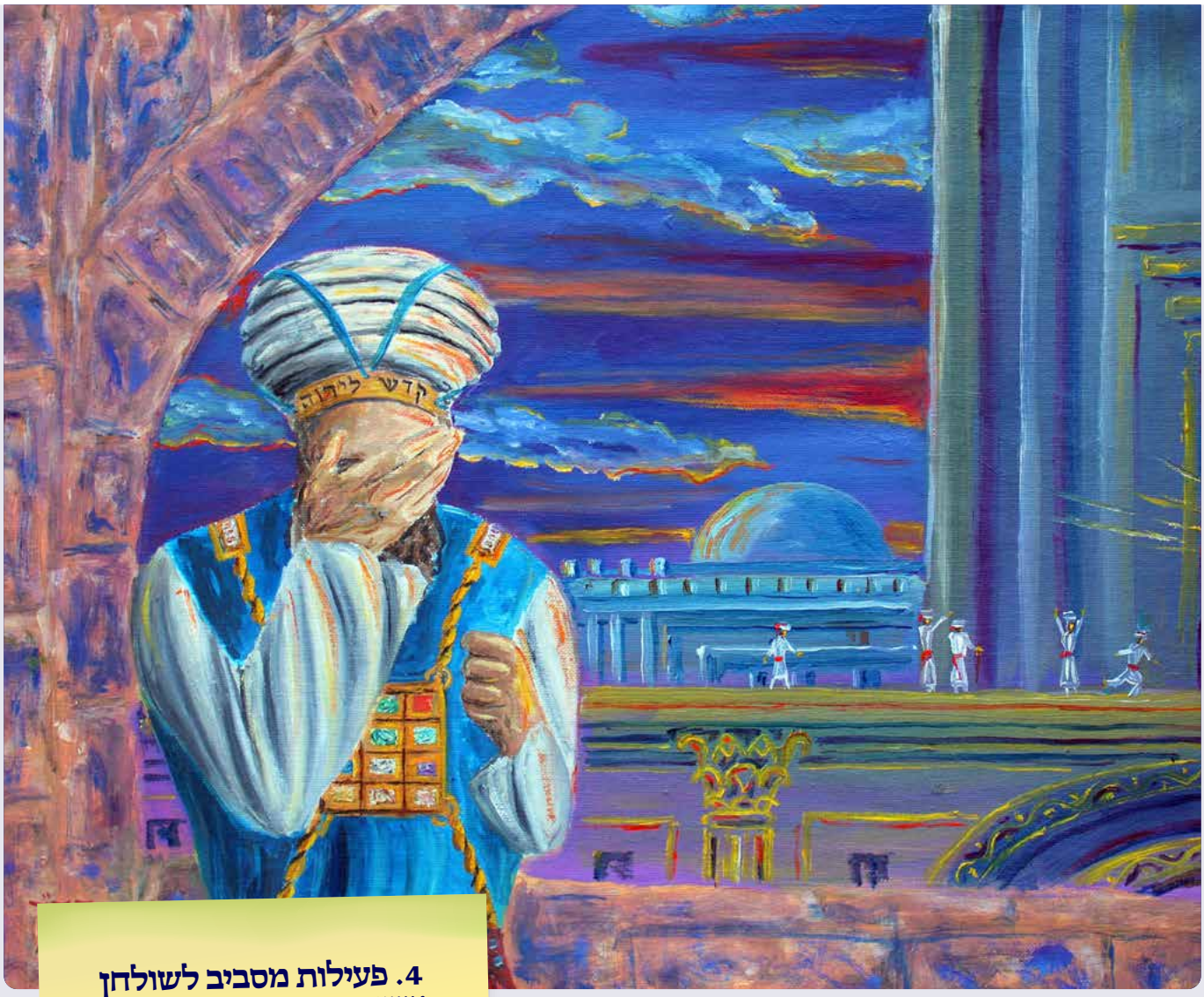

ציור: יהושע וייסמן

3. לאן ניקח את זה מכאן?

בחיים המודרניים, אנחנו אלופי הפילטרים. אנחנו מקיפים את עצמנו בבגדי זהב דיגיטליים, פרופילים מלוטשים, תארים מפוצצים ויכולת מופלאה להסביר למה זה לא באמת אני, זה בגלל הלו"ז, התקציב, האחרים.

היכולת לעשות חשבון נפש בבגדי לבן ברגע אינטימי של תפילה חרישית או בעת בקשת סליחה מהאחר ולהיות מסוגל להגיד: טעיתי. אני לוקח אחריות. בלי אבל, בלי כי, ובלי פילטרים. כשאנחנו מעזים להיות פשוטים ונקיים עם עצמנו, אנחנו מגלים שאין לנו ממה להסתתר. שם מתחילה הסליחה האמיתית, קודם כל שלנו כלפי עצמנו ואז נהיה מסוגלים באמת לשנות את דרכנו ולקבל את סליחתם של האחרים ובוודאי את סליחתו של אבינו אב הרחמן.

4. פעילות מסביב לשולחן

תובנה: סליחה לא דורשת גלימת הדר; היא דורשת לב שמוכן להיות פשוט. הלבן הוא לא צבע של ריקנות, הוא צבע של התחלה חדשה ונקייה.

5. המשימה השבועית

מצאו השבוע רגע אחד של קודש קודשים פרטי, בלי טלפון ובלי אנשים מסביב. עמדו מול המראה (או מול עצמכם בלב) ושאלו ביושר: "איזה בגד זהב אני לובש כדי להסתיר חולשה מסוימת?". נסו לפשוט את הבגד הזה בדמיון ולסלוח לעצמכם על הטעות.

משיב נפש

יצחק יונה
מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

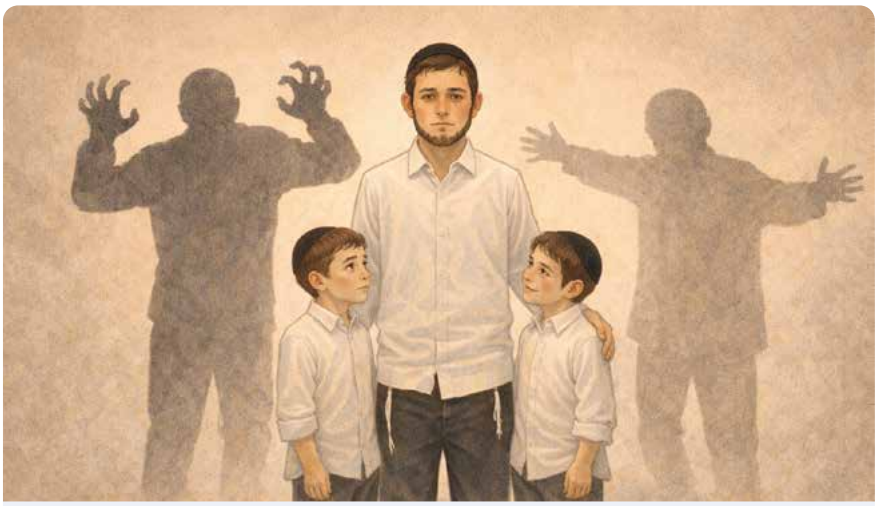

דמות הורית מופנמת

איך היא ממשיכה להשפיע עלינו גם בבגרות ומה הקשר שלה למצוות כיבוד הורים?

בכל אחד מאיתנו קיימים 'ייצוגים פנימיים' של אבא ושל אמא. ייצוגים אלו נבנו בנפשנו לאורך שנות ההתפתחות וממשיכים ללוות אותנו ולעצב את התנהגותנו ואת תגובותינו הרגשיות, במיוחד במצבי חוסר אונים ובתוך מערכות יחסים בינאישיות, גם בבגרות.

דמות מופנמת זו היא סובייקטיבית לגמרי; למשל, שני ילדים של אותו אב יכולים להפנים דמות הורית שונה לחלוטין, על אף שמדובר באותו אבא. האופן שבו ילד מפנים את הייצוג ההורי בנפשו קשור לאינטראקציה הייחודית שהייתה לו עם אותו הורה לאורך שנות הילדות, וגם לאופיו של הילד.

החוויות המוקדמות עם ההורים הופכות לחלק מהמבנה הנפשי גם בבגרות, אף לאחר שהאדם הופך להורה בעצמו, ומשפיעות על הדימוי העצמי ועל תחושת הערך. בזמן לחץ או חוסר אונים, דמויות אלו "נשלפות" ומשפיעות על האדם, למשל מול ילד דעתן או בקונפליקטים בינאישיים, ומעוררות דפוסי תגובה מוכרים. גם היכולת של אדם להוות מקור תמיכה לילדיו קשורה ישירות לטיב הקשר של ההורה עם הוריו. זו הסיבה שחשוב לפתח מודעות ודיאלוג פנימי, כך יתאפשר לנו לבנות תפיסת הורות מותאמת אישית ולא רק העתקה של המודל ההורי המופנם.

בעבר פניתי לאחד מגדולי הדור (אינני מציין את שמו מהסיבה שלא ביקשתי את רשותו לפרסם בשמו) בשאלה מה ניתן לענות למטופל, שבבואו לספר על ילדותו הוא חושש מלשתף באינטראקציות וקונפליקטים הקשורים להוריו כדי לא לעבור על הציווי של 'כבד את אביך ואת אמך'. תשובת הרב הייתה: "תגיד לו שהוא לא מספר לך שאבא שלו טעה או התנהג לא בסדר, אלא את מה שנצרב בחוויה שלו".

אכן, כאשר אנו נדרשים לעבד אירועים מהילדות, איננו מעבדים את המציאות אלא את החוויה. המציאות יכולה להיות אחת, ואילו החוויות שנצרבו בגינה יכולות להיות יותר מאחת. מה שחשוב לאדם הבוגר הוא החוויה, כי היא זו שגורמת לו להתנהג ולחיות כפי שהוא חי כיום, ועיבוד החוויה עשוי לסייע לאדם לחיות טוב יותר ובשלום עם עצמו ועם סביבתו.

כאשר הייצוג ההורי נחווה כלא מיטיב, הוא עלול להשפיע הן על היחס שלנו להורינו כיום והן על האופן שבו אנו נעשים הורים בעצמנו. דווקא במקרים כאלה, מתן מקום לחוויות אלו עשוי לאפשר לאדם לעבד את מה שנצרב בו, ובכך גם לקיים את מצוות כיבוד הורים בצורה עמוקה וטובה יותר, וגם להיות הורה מיטיב יותר לילדיו.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

תורתו ואומנותו
ישיבה גדולה
עם תואר ראשון

המתיבתא
תורה ודעת
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

בראשות הגר"ד לייבל שליט"א
ישיבה גדולה לבני תורה מצוינים ויר"ש המבקשים לממש את עצמם בקודש ובחול ולהתכונן לחיים של תורה ועבודה

להצליח בלימוד
✦
לבנות עתיד מקצועי
✦
לשרת בתפקיד משמעותי
✦
לגדול בעבודת ה'

המתיבתא
תורה ודעת
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א

לפרטים חייגו או סרקו:
058-5580480

הערה נכונה מתחילה בשליטה עצמית

לא כל הערה מחנכת. רק זו שנאמרת בזמן הנכון, בטון הנכון ומתוך קשר נכון

הורים יקרים,

הערה חינוכית היא מהכלים החשובים ביותר שיש להורה, אבל היא גם אחד הכלים שהכי קל להשתמש בהם לא נכון ולייצר ניתוק. ההבדל בין הערה שמגיעה לילד לבין הערה שמחמיצה אותו לגמרי תלוי בנו. אז הנה כמה כלים להערה בונה:

הטעות הנפוצה ביותר בהערות היא העיתוי. אנחנו מעירים ברגע שהדבר קורה, וחושבים שהזמן הכי טוב הוא "להכות על הברזל כשהוא חם". זה מעולה לשוטרים שאוספים ראיות, אבל זה ממש רע בחינוך. ראשית, בגלל שלא נכון לעשות תהליך חינוכי כשאנחנו עצמנו עדיין בתוך התגובה הרגשית. הערה שנאמרת מתוך עצבים היא פריקת תסכול ולא חינוך. הילד מרגיש זאת מיד, ובמקום להקשיב ולהתבונן, הוא מתכנס ומתגונן. זה מה שעושים בני אדם כשתוקפים אותם - אפילו אנחנו.

לכן, אם הילד התנהל בחוסר מחשבה, מה שחשוב להוסיף למרחב הוא עוד קצת התבוננות שבאה מתוך המוח, שמתקשה לעבוד תחת התקפה. כלל פשוט שכדאי לאמץ: לפני שמעירים, בודקים אם אנחנו עצמנו מסוגלים לדבר בנחת. אם לא, ממתינים. דקות ספורות של המתנה שוות יותר משעה של שיחה "רעה". להט וכאב עמוק הם חומר לשיחות משגיח, ולא לחינוך ילדים. הורים אינם משגיח, ולא נכון לדמות שיחה מול קבוצה להערה מול אדם באופן פרטני.

אחד הדברים החשובים הוא להבין את ההבדל בין לתקוף את הילד לבין לדבר על המעשה. כשאנחנו אומרים "מה קרה לך, איך אתה מתנהג ככה?", הילד מקבל מסר על המהות שלו, ולכן מיד הוא מתחיל להתגונן ולהתנתק. כשאנחנו אומרים "הסגנון שבו דיברת עכשיו לא מתאים לך", אנחנו מפרידים בין האדם לבין הפעולה, ומשאירים לילד מקום להתנצל מבלי להרגיש מחוק. ההבחנה הזו היא ביטוי של אמונה אמיתית שאנחנו זוכרים את כל הטוב שבילד ולא רואים רק רע בגלל מעשה מסוים. כשהילד מרגיש שאנחנו מאמינים בו אפילו תוך כדי הביקורת, זה מאפשר לו להקשיב יותר.

סיבה נוספת שבעטיה הערות רבות נופלות על אוזניים אטומות היא שאנחנו מצפים מהילד לתגובה של בוגר, ולעיתים אפילו שהוא יהיה מושלם יותר מאיתנו. אנחנו שוכחים שהוא בתהליך של גדילה, ושחלק גדול מהדברים שמפריעים לנו הם פשוט תופעות של גיל הילדות והנערות. ילד שמתקשה לנהל את הזמן שלו, ששוכח דברים, שמגיב בחוסר סבלנות, או מתנהל בחוסר אחריות הוא ילד שנמצא בתהליך התפתחותי שדורש ליווי ובנייה, הסבר, שאלות שמבהירות את המשמעות של הדבר והחשיבות שלו בעיניכם, ולא ביקורת נוקבת ופוגענית. כשאנחנו מגיבים לקשיים האלה כאילו הם מרידה מכוונת, אנחנו מייצרים קונפליקט מיותר. הדיוק החינוכי מתבטא ביכולת להבחין בין מה שהוא בחירה לבין מה שהוא קושי ולדבר בהתאם. על קושי לא מעירים, אלא מציעים עזרה.

בנוסף, הערה מתקבלת בצורה שונה לגמרי בהתאם להקשר הרגשי. ילד שחש שרואים אותו, שמעריכים אותו, ושמתעניינים בו - יכול לקבל גם הערה ישירה ומאתגרת. ילד שהפעם הראשונה שדיברנו איתו היום הייתה הערה, ואחריה הייתה הערה וכו' (במיוחד כשההורה לא יודע לבחור אלו הערות לתת, ועל מה כדאי לוותר כרגע), שם אין בנק רגשי לשאוב ממנו וזה נשמע לילד כמו "אתה ילד רע וחסר מעלות". לכן, על כל הערה ביקורתית חייבות להגיע לפחות חמש אינטראקציות חיוביות - מילה טובה, שיחה מכבדת, התעניינות כנה, מחמאה שנאמרת לא "כי צריך" אלא כי היא אמיתית. זה לא שכר ועונש. זה בניית מערכת יחסים שבתוכה ההערה יכולה לעשות את עבודתה.

אנשי חינוך והורים חכמים לא מתחילים את השיחה מהוכחת האשמה אלא מנקודה הרבה יותר מתקדמת. במקום לבזבז חצי מהזמן בוויכוח "היה או לא היה", אפשר לפתוח שיחה בשאלה: "אני רוצה לדבר איתך על מה שקרה הבוקר. אני יודע שאתה מבין הכל ויודע הכל, ואני מרגיש שזה סתם מיותר שנטחן את זה. השאלה שלי היא מה אנחנו יכולים לעשות כדי שזה ישתפר (או שזה לא יקרה שוב)". אין לכם מושג כמה נעימה יכולה להיות שיחה כזו שבה דילגתם בסטייל על שלב האישום ושלב ההוכחות.

חתרו לתכל'ס, ותראו ישועות חינוכיות.

בהצלחה!
שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת גורדון,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

חכמים ורבותם
הרב נחמאל חיים שרון
רב קהילת מקדש שלמה ירושלים

גדול חכמי ספרד במאה ה־15

רַבִּי יַעֲקֹב בִּירַב

(1541-1474)

ראש רבני ארץ ישראל: דמותו של המנהיג שהעז לחדש את הסמיכה, בנה את צפת מחורבות ספרד והעמיד את התשתית לפסיקת השולחן ערוך

מערת חכמי צפת שבה קבור מהר"י בירב לצד האלשיך הקדוש
וחכמים נוספים בני התקופה. צילום: אריאל פלמון. רישיון: CC-BY 3.0

רבי יעקב בירב נולד בעיר מָקֵדָה שבממלכת קסטיליה (ספרד) בשנת ה'רל"ד (1474. כבר בנעוריו נודע כעילוי יוצא דופן, וזכה ליצוק מים על ידיו של אחד מגדולי המחשבה וההלכה של הדור, רבי יצחק אראמה, המוכר לדורות כבעל 'עקידת יצחק'. השלווה הרוחנית בספרד נקטעה באחת בשנת ה'רנ"ב (1492), כאשר גורש הנער יעקב, אז כבן שמונה־עשרה בלבד, יחד עם כל בני יהדות ספרד בצו המלוכה.

תחנתו הראשונה בנדודים הייתה העיר פאס שבמרוקו. למרות גילו הצעיר, חכמתו הייתה כה מופלגת עד שחכמי הקהילה הוותיקים בחרו בו לרב עליהם. בספר 'מלכי רבנן' (בערך על שמו) ובספר 'שם הגדולים' למרן החיד"א, מתואר כיצד הנהיג את הקהילה ביד רמה כבר משנותיו המוקדמות. אך נפשו של מהרי"ב לא מצאה מנוח בגלות המגרב. הוא המשיך במסעו מזרחה לכיוון מצרים. בקהיר עסק במסחר רחב היקף והתעשר מאוד, מה שאיפשר לו עצמאות כלכלית מוחלטת. במצרים כיהן כדיין בבית דינו של הנגיד רבי יצחק הכהן שולאל, והחל לעצב את תפיסתו המנהיגותית.

לאחר שהות במצרים עלה לראשונה לארץ ישראל והתיישב בירושלים. אולם, המצב הכלכלי הקשה ששרר אז בירושלים אילץ אותו לחזור זמנית למצרים. רק לאחר הכיבוש העות'מאני של ארץ ישראל (1517), שב מהרי"ב לארץ והתיישב סופית בצפת, שהחלה להפוך למרכז התורה השוקק של הגליל.

בשנת ה'רצ"ח (1538), כאשר הוא עומד בראש ישיבה גדולה בצפת ומוכר כסמכות התורנית העליונה בעיר, החליט מהרי"ב לבצע צעד היסטורי שישנה את פני ההלכה: חידוש הסמיכה המקורית. הסמיכה, העוברת איש מפי איש עד משה רבנו, פסקה מאות שנים קודם לכן. אך מהרי"ב ראה בקיבוץ הגלויות בצפת ובמצוקות הדור סימנים מובהקים לקרבת הגאולה, וביקש להקים מחדש את הסנהדרין.

מטרתו הייתה מעשית ורוחנית כאחד. מצד אחד, הוא ביקש למצוא פתרון הלכתי לאנוסי ספרד ששבו ליהדותם וביקשו להיטהר מעוון כרת על ידי קבלת עונש מלקות, שרק בית דין סמוך רשאי להטיל. מצד שני, הוא ראה בסנהדרין כלי לאיחוד העם המפוזר. הוא הסתמך על דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (סנהדרין א, א) וב'משנה תורה' (הלכות סנהדרין פרק ד', הלכה י"א), שם כתב הרמב"ם שאם יסכימו כל חכמי ארץ ישראל למנות דיין אחד - הוא נחשב 'סמוך' ויכול לסמוך אחרים.

ביום כ"ה בשבט ה'רצ"ח, התכנסו עשרים וחמישה מחכמי צפת וסמכו את מהרי"ב עצמו כראשון לסמוכים. הוא, בתורו, סמך ארבעה מגדולי הדור שהיו תלמידיו וחבריו: מרן רבי יוסף קארו (בעל השולחן ערוך), רבי משה מטראני (המבי"ט), רבי אברהם שלום ורבי ישראל די קוריאל.

היוזמה נתקלה בהתנגדות חריפה מצד חכמי ירושלים, ובראשם מהרלב"ח (רבי לוי בן חביב), שהיה אף הוא ממגורשי ספרד. המהרלב"ח טען כי בהתאם לדרישת המרמב"ם להסכמת כל חכמי ארץ ישראל, לא ייתכן שחכמי צפת יחליטו לבדם ללא שיתוף חכמי ירושלים, וכי הרמב"ם עצמו הסתפק בדבר ולא הכריעו באופן סופי (כפי שמופיע ב'קונטרס הסמיכה' המודפס בסוף

הכותב הוא מרצה ומחנך, מנהל רוחני ור"מ בישיבת משמר התורה, ורב קהילת 'מקדש שלמה' בירושלים
N0504125953@gmail.com | 055-9150150

שו"ת מהרלב"ח).

המחלוקת החריפה הפכה לפולמוס רווי מתחים ואיגרות עזות. מהרי"ב השיב בכתב הגנה חריף, אך הנסיבות הפוליטיות סיבכו את המצב. בעקבות הלשנה לשלטונות העות'מאנים (שחשדו כי מדובר ביוזמה פוליטית למרידה), נאלץ מהרי"ב לעזוב זמנית את הארץ ולחזור למצרים. למרות היעדרותו, המשיך מרן רבי יוסף קארו את שרשרת הסמיכה וסמך את רבי משה אלשיך, שהסמיך את רבי חיים ויטאל, אך היוזמה להקמת סנהדרין מלאה דעכה לאחר כמה דורות.

מהרי"ב לא היה רק איש של חזון ומהפכות, אלא ענק בתורה שחיבוריו מעידים על עומק עיונו. בין כתביו המפורסמים ניתן למצוא את ספר השו"ת שלו הכולל מאות תשובות הלכתיות המקיפות את כל תחומי החיים של הקהילה היהודית במאה ה־16. כמו כן, כתב חידושים עמוקים על מסכתות התלמוד, בולטת ביניהן מסכת קידושין, ופירושים לרמב"ם (השלמה לחלקים שלא התפרשו ב'מגיד משנה') ועוד.

השפעתו הגדולה ביותר הייתה על תלמידו המובהק, רבי יוסף קארו. מרן ראה במהרי"ב את רבו המוחלט, ובספרו העצום 'בית יוסף' הוא מזכירו ביראת כבוד שאין לה אח ורע. הסמכות שקיבל רבי יוסף קארו בסמיכה מרבו, היא שהעניקה לו את התוקף הרוחני לערוך ולחתום את ה"שולחן ערוך" כספר הפסיקה של כלל ישראל.

בימיו האחרונים שב מהרי"ב לצפת. הוא נפטר ביום ט' באייר ה'ש"א (1541) ונטמן בבית העלמין העתיק בצפת, סמוך לקבריהם של תלמידיו וגדולי דורו. דמותו נותרה חקוקה בהיסטוריה כסמל למנהיגות אחראית, שביקשה לאחות את שברי הגלות ולבנות מחדש את עצמאותו הרוחנית של עם ישראל על אדמתו.

האם באמת אסור לשמוע מוזיקה בימים אלו?

התחקות אחר מקור המנהג לאסור שמיעת מוזיקה בימי הספירה, ועל אודות ההבדל בין מוזיקה קצבית לשקטה

בימים אלו בהם אנו מציינים את פטירתם של תלמידי רבי עקיבא, נהגו ישראל במנהגי אבלות מסוימים. וכך לשונו של מרן בשולחן ערוך (תצג, א): נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא אִשָּׁה וְשֶׁלֹּא לְהַסְתַּפֵּר בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת, שֶׁמִּתְאַבְּלִין עַל כ"ד אֲלָפִים מִתַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁמֵּתוּ בַּיָּמִים הַלָּלוּ. המגן אברהם (א) אף הוסיף: "אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור". הרי לנו שבלשונו של השו"ע אין אזכור לריקודים ומחולות, ואף המגן אברהם שציין זאת לאיסור, לא הזכיר שמיעת זמר, אלא אסר ריקודים ומחולות בלבד, דבר שמעלה תמיהה: על מה נשען מנהג ישראל לאסור שמיעת מוזיקה בימים אלו?

מבט רחב יותר על ההיתר הכללי לשמוע כלי זמר מצד היותנו שרויים בגלות, יקל עלינו להבין. במשנה בסוטה (מח.) אמרו: "משבטלה סנהדרין בטל השיר בבתי משתאות, שנאמר בשיר לא ישתו יין". ועוד אמרו בגיטין (ז.): שלחו לו למר עוקבא בר חמא, זמר מנין לנו שאסור? שלח להם, שנאמר אל תשמח ישראל אל גיל כעמים". ועל פי זה פסק הרמב"ם (תעניות ה, יד): "משחרב בית המקדש גזרו חז"ל שלא לנגן בכלי שיר ובכל מיני כלי זמר, וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהם ואסור לשומעם מפני החורבן. ואפילו שירה בפה על היין אסורה, וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי שירות ותשבחות להשי"ת אפילו על היין". נמצא אפוא שבשל החורבן קיים איסור כללי על ניגון ושמיעת כלי זמר.

עם זאת המנהג כיום להקל ולשמוע מוזיקה, נשען על דברי רב האי גאון (תשובות הגאונים, הרכבי, סימן ס) והמאירי (גיטין ז.), שכותבים שאמנם מיני זמר שיש בהם הוללות ואין בהם כדי לשבח את הבורא יתברך אכן אסורים, "מכל מקום, כל שיש בו שבח ותהילה לה' יתברך כגון פיוטים ומזמורים, מותר אפילו בבית חתנים ומשתאות". וכן נקט רבי אהרון אפשטיין (שו"ת כפי אהרון סימן נב). ובשו"ת חלקת יעקב (סב, ב) הוסיף סברא גדולה להתיר לשמוע כלי נגינה "דרך רדיו ורשם־קול" הואיל ובשעה שגזרו חז"ל לאסור הזמר, לא היו כלים אלה בעולם, ולא חלה עליהם גזירת חז"ל. וכן נקטו הלכה למעשה רבותינו פוסקי זמננו, ועל צבאם הגרע"י בשו"ת יחוה דעת (ח"א סימן מה; ח"ו סימן לד).

אלא שכתבו הפוסקים שההיתר הכללי לשמוע מוזיקה בטכנולוגיה בת ימינו כאמור, נכון לשאר ימות השנה, אבל בימי הספירה ובין המצרים, שנהגו בהם מנהגי אבלות מסוימים, והוסיף עליהם המגן אברהם את המנהג לאסור ריקודים ומחולות, בוודאי שיש להחמיר גם כן שלא לשמוע בהם שירים המלווים עם כלי נגינה אף לא בדרכים אמצעיות, כמו רדיו ונגנים למיניהם (יחו"ד ח"ו סימן לד).

עם זאת, יש האומרים שכל האיסור לשמוע מוזיקה בימים אלו הוא דווקא בכזו שיכולה להביא לידי שמחה, ריקודים ומחולות, אולם מוזיקה שקטה אינה בכלל זה ומותרת. כן כתב הגאון רבי אליהו שלזינגר שליט"א (רבה של גילה, שו"ת שואלין ודורשין ח"ד סימן לח) בשם מרנן הגרש"ז אויערבך והגרח"פ שיינברג זצוק"ל, ויבדלחט"א הגר"א נבנצל שליט"א. והן אמנם שמנהג ישראל להחמיר אף בזה, אלא שהמקל בוודאי שיש לו על מי שיסמוך.

את תשובתו בעניין לבעל ה'אבני ישפה' זצ"ל, חותם הרב שלזינגר בעובדה מעניינת: "סיפר לי נהג מונית יר"ש שגר אצלנו, שהשמיע מוסיקה חסידית שקטה במכוניתו, ועלו שתי נשים חרדיות וביקשוהו לסגור את הרדיו כי הן מקפידות שלא לשמוע מוסיקה בספירה גם אם היא מוסיקה שקטה, והוא עשה את רצונן. וכל הדרך הוא שומע שהן מדברות לשון הרע ורכילות בצורה הכי מכוערת שאפשר, זו על חמותה, זו על אמה, זו על בתה וכו' וכו', וכשיצאו מן המונית אמר להן הנהג שאילו היו שומעות בדרך מוסיקה שקטה, היו ניצולות מעבירות חמורות בכל רגע של לשה"ר ורכילות. אמנם אין בזה משום ראיה לדברינו, אלא אך להראות איך העיקר הופך לטפל, ואוי לנו שאנשים מחליפים את העיקר בטפל ואת הטפל בעיקר". ישמע חכם ויוסיף לקח.

אחרי הריק באים החיים

תנועת הפירוק והצמיחה שמובילה להשבת העצמיות והקדושה

בפסח ירדו גשמים, וכשהשמש יצאה לרגע הבטתי בחלונות שנוקו והבריקו טרם החג וכעת כבר היו מוכתמים באבק. המחשבה הראשונה הייתה: חבל, למה ניקיתי. אך באותה נשימה עלתה בי ידיעה אחרת, שקטה יותר: אנחנו מנקות כדי שיתלכלך, ומתלכלך כדי שנוכל לנקות שוב. זו תנועת החיים הבריאה, להסכים ללכלוך ולא לפחד ממנו, ומתוכו להביא קדושה וניקיון מחודש.

המילים "אחרי מות" נושאות בתוכן כיווץ, תחושה של סוף, קו שנחתם וחלל שנותר פעור. אבל התורה אינה משאירה אותנו שם, אלא מחברת מיד אל הפרק הבא, אל המילוי ואל הנשימה: "קדושים תהיו". יש כאן סוד עמוק של החיים עצמם, תנועה של גאות ושפל, של נשימה מתמלאת ומתרוקנת, של רצוא ושוב. תקופות של ריקון ואי ידיעה, של מוות של חלקים, ולצידן תקופות של אביב ופריחה.

המסע שלנו בעולם עובר דרך נקודות קצה. בלי מות שני בני אהרון לא הייתה מתרחשת אותה למידה כואבת, ולא הייתה מתאפשרת תנועה מדויקת יותר של חיים. ייתכן ששני בני אהרון הם גם ייצוג של חלקים פנימיים בתוכנו שנדרשו להשתנות ולהתמוסס. זה כואב ולעיתים שורף, אך הקדושה אינה צומחת בחלל ריק, אלא דווקא במקום שבו משהו נגמר.

לעיתים אלו קשרים, זהויות ישנות או הרגלים שכבר אינם מתאימים למי שאנחנו היום. אנחנו נוטות להתאבל עליהם ולפחד מהריק שהם משאירים, אך הפרשה מזכירה לנו שרק אחרי שהסכמנו לשחרר את מה שהיה ואינו, משהו חדש וקדוש יכול להתחיל לקבל צורה.

כך גם בחזון העצמות היבשות. עמק מלא במה שקפא, נסדק והתייבש. העצמות היבשות הן העצמיות שנטשה. כאשר אישה שוכחת את עצמה, מוותרת על רצונותיה, על הקול הייחודי שלה ועל חלומותיה לטובת מרוץ, ריצוי או ציפיות חיצוניות, חלקים בתוכה הופכים לשלד דומם. אלו בחירות שנעשות מתוך פחד, מתוך הרגל או מתוך שכחה של מי שהיא באמת, ולכן אין בהן את החיות של התשוקה והאמת הפנימית.

וכאשר הרוח נכנסת, מתחילה תנועה. העצמות קמות ומתקרבות זו לזו, והחלקים המפוזרים של הנפש נאספים מחדש לכלל שלמות. זוהי תחיית המתים האישית. השאלה "התחיינה העצמות האלה" מופנית אלינו: האם אנו מאמינות שמה שהתייבש בתוכנו יכול לשוב ולנשום. התשובה מתחילה בהסכמה לפגוש את האמת, בחיבור בין גוף לרוח ובנוכחות כנה במה שמתרחש בתוכנו. זהו תהליך שדורש מאיתנו להפסיק לפחד מהעוצמה שלנו ולהעז לעמוד מחדש.

קדושה איננה התנתקות מהעולם ואינה בריחה מהכאב או מהגוף, אלא נוכחות מלאה בתוך החיים עצמם. היא מתבטאת ברגעים של כאן ועכשיו, בתוך המעשים הפשוטים ובערות פנימית למה שקורה בתוכנו. קדושה היא נאמנות לעצמיות בתוך עולם מלא רעש והסחות, והיא קריאה מתמדת לזכור מי אנחנו.

כאשר אנו פועלות מתוך הזיכרון הזה, אנו הופכות את ה"אחרי מות" למרחב של חיים. דווקא מתוך האפר, כאשר אנו אוספות את העצמיות שנטשה ונעמדות מחדש, מתגלה שהרוח שנפחה בנו היא הריפוי שחיכינו לו כל השנים. תחיית המתים האישית מתחילה ברגע אחד של נוכחות.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

אחת לשבוע
מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'
אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

הפרדת שדות

על גבולות אישיים בזוגיות והדרך ליצור כבוד ושלום בלי לנסות לשנות את האחר

לפני שבועיים הבאתי כאן ממחקרו של ד"ר גודמן, המלמד כי בזוגיות שיש בה בוז או זלזול, קיימת סבירות גבוהה לגירושין ולפירוק הקשר.

לאחר פרסום הטור, קיבלתי תגובות מנשים שביקשו ממני להתמיר את הפנייה המגדרית. במקום שתהיה מכוונת לנשים, שתהיה מכוונת לגברים. "אני רוצה להעביר לבעלי", כך כתבה לי אישה אחת שאני מעריכה, "שידע, שאם לא יתחיל לכבד אותי, קיים סיכון של ממש לזוגיות שלנו".

אודה ולא אבוש, הפנייה הזו הותירה אותי ללא מילים.

בשנה האחרונה אני לומדת מתוך הספר "עד שליבך יתנגן" שכתבה אלומה לב מתורתה של הצדיקה ימימה אביטל, בעלת שיטת ימימה.

ימימה ממשיגה ביטוי נפלא, שדומני שתהיה לו תרומה נהדרת בהקשר הזה.

הביטוי שטבעה ימימה, מכונה "הפרדת שדות". לכל אחד מאיתנו יש אזורים שהם שייכים לו בלבד. למשל הלבוש שאנחנו לובשים, הקשר של כל אחד מאתנו עם הוריו, או אפילו תרבות היגיינת הפה שלנו. נכון, כשאנחנו בזוגיות לכל אחד מהקטגוריות שציינתי יש השפעה על המרחב הזוגי, ועדיין - מדובר בהשפעה מועטה, ולא בנושא שהוא משותף לשנינו באופן מובהק, כמו החלטה איפה נגור או לאיזה מוסדות לימוד נשלח את ילדינו.

איפה מתחילות הבעיות? כשאנחנו מנסות "לפלוש" ו"לשלוט" על אותן ההכרעות המצויות בשדה האחר, שאינו השדה שלנו.

אם אנחנו רוצות שלווה ושמחה בארמונותינו, עלינו לחזור לשדה שלנו.

לחזור לשדה שלי פרושו, לעזוב לחלוטין את הציפייה שהוא יחליף מקום עבודה, ימנן את שעות הגלילה בפלאפון או יתייחס אחרת לילדים. חזרה לשדה שלי משמעה: עיניים מכוונות אליי. פנימה. אל מה שאני אומרת או עושה, אל הדרך בה אני מכבדת או לא מכבדת אותו. לעזוב את השדה שלו, הכוונה להפסיק למדוד את פעולותיו, לבדוק כמה הוא מכבד אותי והאם הוא מקפיד על שלוש תפילות במניין.

אני כמובן מוזמנת להניח במרחב הזוגי כל בקשה שארצה, אך מתוך עמדה מבקשת, ומתוך הבנה שלאיש שלי יש חירות עמוקה ומלאה לנהל את השדה שלו כראות עיניו, זכותו העמוקה להיענות לבקשה, או לסרב לה.

כן כן, קראי שוב את המשפט האחרון: אני מוזמנת להניח בפניו כל בקשה שהיא, אבל מתוך עמדה נפשית **שמכבדת** את השדה שלו. שמבינה באופן עמוק ופנימי כי אין לי לפלוש לשדה שלו, ולנסות לעצב, להנדס ולשנות אותו מחדש.

חזרה לשדה שלי טומנת בחובה שלווה פנימית ושמחה. אני עסוקה בי, בהתפתחות שלי, בגבולות שלי, ובמה שעושה לי טוב. במקום לנסות לשנות אותו, אני מוזמנת לשנות אותי.

לימימה יש משפט נהדר: "להתקרב עד מרחב היופי שבינינו", לא לפלוש, ולא להשתלט.

ובחזרה לבקשה של ידידתי שמבקשת שאכתוב טור שמיועד לגברים, כדי שבעלה יתחיל לכבד אותה. הבקשה הזו, היא למעשה, ובוודאי ללא כוונה רעה, פלישה לשדה שלו, ניסיון להנדס ולשנות אותו. כמובן תחת כוונה טובה שרוצה להביא שלום למרחב, אבל כך - לא מביאים שלום. כשהאיש חש שאנחנו מנסות לשנות אותו, הוא חווה ביקורת, והביקורת כידוע, היא יריבה של השלום.

דווקא כשמתעורר בך הדחף להגיב בבוז ובזלזול, אם תבחרי לחזור לשדה שלך ולהכניס כבוד למרחב, את יוצרת מציאות אחרת. שאלי את עצמך מה אני מעריכה באיש שלי? היכן אני יכולה לשאת אליו עיניים? הוסיפי אַת כבוד למרחב.

הרפי לחלוטין מהשדה שלו, הפסיקי לחשוב מה הוא עושה ואיך הוא מתנהג, חזרי אלייך. טפחי והשקיעי את השדה שלך.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית–התפתחותית

הזמנה לתלות

על פגיעות, ביטחון רגשי והיכולת לאפשר הישענות בתוך קשר בלי לאבד גבולות

"תלות" היא מילה עם יחסי ציבור איומים. מילה שמקפיצה ממקומה אמהות מותשות ואנשים שנמאס להם לשמוע כמה הילדים שלהם חלשים וזקוקים. אבל כשאנחנו מדברות על הזמנה לתלות בגישה ההיקשרותית, אנחנו מדברות בעצם על משהו אחר. אנחנו לא מדברות על תלות או תלותיות. אנחנו לא מדברות על אמא שצרכיה נמחקו לטובת צרכי הילדים או ילדים ששואבים מאימם את שארית כוחותיה.

אנחנו מדברות על משהו אחר לגמרי: על הרגעים השבריריים האלו של פתיחת הלב בפני אדם קרוב, והזמנה שלו לבקר בתוך הלב שלנו. רגעים של פגיעות, בהם הרבה מתחושת הביטחון והערך העצמי שלנו "תלויים" בצד השני. אלו רגעים מפחידים מאוד, רגעים שבהם אנחנו הכי חשופים לפגיעה. כי אם אותו אדם לא יפתח את הלב בחזרה ולא ייענה להזמנה שלנו, נישאר כנראה מאוכזבים, בודדים ומפוחדים עד אימה.

מערכת יחסים טובה ועמוקה מתאפיינת ברגעים כאלו של הישענות. רגעים של כנות ושל אותנטיות. של פתיחת הלב בפני האדם השני או נקישה על דלתות הלב שלו. כשיש לנו רגעים כאלו שאפשר לקרוא להם "תלות" או "פגיעות" (רק כי אין מילה עברית מדויקת יותר עבורם) - זה מרגיש בטוח מספיק להיות זקוקה, בטוח מספיק להיות לא מושלמת, בטוח מספיק כדי להיות פגיעה, להודות בחולשה ולבקש / לקבל ריפוי.

זו המשמעות העמוקה של להזמין את הילדים שלנו לתלות. זה לא רק להכין להם אוכל, לעזור להם להתלבש למרות שהם כבר גדולים או לשבת לידם עד שיירדמו; זוהי רק השכבה הראשונה של הזמנה לתלות. בשכבות העמוקות יותר זה לאפשר לילדים שלנו להרגיש שמערכת היחסים שלנו עמוקה ורחבה כל כך, שהם מתקבלים בתוכה תמיד, שהם אהובים תמיד, שהם לא צריכים להוכיח שהם בסדר או להיות נכונים וצודקים.

להזמין אותם לתלות זה לפתוח את הלב ולהגיד: בכל מקום אחר אתם צריכים לעבוד קשה כדי לעמוד בקריטריונים, כדי להשיג אישור, כדי להרגיש מוערכים. אבל כאן? כאן אתם מוזמנים לנוח בתוך הקשר. אתם אהובים עד העצם רק בגלל שאתם ילדיי. זה בסדר להיות מתבגר מותש שרוצה לחזור להיות קצת ילד; זה בסדר להיות ילד גדול שמדבר כמו תינוק; זה בסדר להיות ילדה מוצפת ועייפה שזקוקה לטיפול פיזי יותר מהאחים הקטנים שלה. גם אם עשית טעות איומה, שאני עצמי הזהרתי אותך מפניה, הדלת נשארת פתוחה.

ההזמנה לתלות היא לא הזמנה לשירות מלא. היא לא הזמנה למילוי שלהם על חשבון ההתרוקנות שלנו וכמובן שלא הזמנה למרחב נטול גבולות. הזמנה לתלות מגיעה ממקום אחר, אחר לגמרי: היא בנייה של מערכת יחסים יפהפייה שתחושת ביטחון היא אבני הבניין שלה.

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

סוד החלות

אברימי נוביק

איתמר עמד בקומת המרתף וספר מחסנים, אחד, שניים, שלושה. על כל דלת היה מספר מחסן ושם משפחה. במספר שבע הוא עצר. לא היה כתוב שָׁם שֵׁם כלשהו, אפילו לא מספר. רק מנעול ישן, חלוד מעט וכאילו לא פתחו את הדלת איזה מאה שנה.

הראש שלו טס למחוזות מסעירים. הוא דמיין איך מאחורי הדלת מסתתר אולי איזה גרם מדרגות שמוביל למנהרה סודית. אולי מאוחסנים שם אוצרות עתיקים. מי יודע.

אין לו מושג למה, אבל זה תפס אותו מאוד. הוא התעשת, נזכר שבסך הכל ירד לשים משהו במחסן ומיהר לחזור לבית. זהו החודש הראשון שלהם בבניין הזה.

שלושה ימים לאחר מכן, ביום חמישי, כשהוא ירד להביא את האופניים שלו, הוא גילה הפתעה. ליד הדלת של מחסן 7 נחה שקית. שקית ניילון עם סמל 'מאפיית הניחוח', בתוכה היו מאפים, כמה חלות וקופסת תה. "מוזר" הוא אמר לעצמו ועלה עם האופניים.

כשהוא חזר, השקית כבר לא הייתה שם.

ביום חמישי הבא, התרחש אותו הדבר בדיוק.

הפעם הוא כבר הפליג למחוזות בלשיים. ראשית, הוא מוכרח לדעת של מי המחסן. המספר לבדו לא מועיל מאומה, כי המספרים לא היו לפי סדר הדירות. הבית של איתמר היה בדירה 14 והמחסן שלהם היה 5. כשהגברת שושנה מקומה שתיים הגיעה בערב לשבת עם אמו, הוא שם לב שהיא יודעת הכל על הכל.

"מה, השקיות ליד מחסן 7? מה אני יודעת", היא השיבה, "ככה זה תמיד. לפני שבאתם וגם לפני אלה שלפניכם".

"אבל של מי המחסן?", הקשה איתמר.

"ילד טוב", היא השיבה, "יש דברים שלא צריך לחפור בהם". ענתה במסתוריות שרק הגבירה את הסקרנות שלו. "בכל מקרה, לא נראה לי שמי שהמחסן שלו צריך חלות לשבת", הוסיפה.

למחרת, ביקש להיכנס ל'מאפיית הניחוח', כדי לפצוח במבצע הבלשי שלו, אולם לרוע מזלו, בערב שבת המאפייה הייתה עמוסה עד אפס מקום, לא באמת הייתה לו דרך לדבר עם אף אחד מהעובדים.

הוא בא ללכת באכזבה, אבל אז, עמי, שבדיוק עמד בחוץ ושתה כוס קפה, שם לב אליו. "אתה צריך משהו?", הוא שאל.

"ס...סתם", ענה איתמר, "אני גר ברחוב הגושרים 35 ורואה כל שבוע שמישהו מביא שקית שלכם. משהו מוזר".

"אתה מתכוון לחלות ולקופסה מתחלפת של איזה פינוק כמו תה וקפה?"

איתמר הנהנן וכמעט עצר את נשימתו. הנה מגיע הפתרון.

"כן, זה שלנו. זה איזה קטע ישן וחשאי", השיב עמי ולא באמת ענה תשובה, "לא יכול להרחיב בזה. אבל יש מי שמשלם, יש כתובות שמקבלות, אנחנו אורזים ושמים. נקודה".

"אבל מי? מה?"

"נקודה", אמר עמי, הניח את הכוס וחמק פנימה. 'חשאי' הוא אמר, ציין איתמר לעצמו...

❖ ❖ ❖

אחרי שבוע שלם של המתנה, בתום מבצע שלם שבו אחרי שלקח את האופניים, הוא המתין בחוץ עד שיגלה מי מגיע לקומת המחסנים, הגיעו הצעדים האיטיים שחשפו בפניו מי הוא בעל המחסן. הוא זיהה אותו. זה היה ר' פישל. הזקן, זה שצועק על ילדים שמשחקים בחצר, זה שהולך בפנים מכורכמות כאילו הוא לגם בקבוק שלם מיץ לימון.

"עכשיו זה מסתדר", חשב לעצמו. ר' פישל כנראה עריר. אין לו משפחה, ומתברר שגם לא משופע בממון. הוא מאלו שמקבלים את החבילה. בתוך תוכו הוא התבייש מעט. יותר מדי פעמים ההורים שלו העירו לו להתגבר על הסקרנות הזו. לפחות, כך תירץ לעצמו, ידע להיות יותר סבלני לר' פישל.

❖ ❖ ❖

זמן מה חלף. שום דבר לא הכין אותו למעטפה שנפלה מכיס החליפה של ר' פישל באותו היום. היה עליה את לוגו המאפייה, אבל לא רק זה, מתוך המעטפה נפלה חשבונית. 'עבור פישל וולטייטר' נכתב בה. הסכום שהיה רשום שם היה עצום.

"היי, ר' פישל", צעק איתמר, "זה נפל לך". ר' פישל שממילא פסע לאט, הסתובב לאחוריו וכשראה את שני הדברים שהושיט הילד, מעטפה וחשבונית, הוא החוויר.

"יינגאלע", אמר בקול רועד, "פעם כשלאף אחד מאיתנו לא היה לחם, קיבלתי על עצמי שאם אנצל, אדאג לאלו שאין להם. אבל הבטחתי לעצמי שלא איהנה מזה, איש לא יֵדע מזה, חוץ מהמאפייה כמובן. כדי להטעות, אפילו שמתי את השם שלי ברשימת הכתובות. אתה הראשון אי פעם שמגלה את זה, תעשה איתי חסד ותתן לי להמשיך במצווה בלי לקבל ממנה כבוד?"

איתמר הנהן. כמה שכנים התקרבו לפתח הבניין.

ואז, אחרי קריצה קטנה, הרים ר' פישל את קולו הרועד והרעים: "אופניים. כל היום אופניים, אתה יכול לתת לי לעבור בבקשה?!"

והייתה זו פעם ראשונה שאיתמר הרגיש כל כך טוב עם גערה.

הלכות שבת עם משפחת

שבת שלום

84

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

אסור לבנות או להוסיף על הבניין בשבת, וכן אסור להניח חפץ בצורה שנראה כמחובר לבניין אפילו אם אינו מחובר (כמו מכסה של ביוב), אבל מותר להניח חפץ על בניין בצורה שהוא רק מונח עליו ולא נראה כמחובר. ולכן מותר לתלות תמונה או שעון על הקיר, מכיוון שהדבר ידוע שהם רק מונחים על הקיר ולא מחוברים אליו.

(מקור: שו"ע ומשנ"ב סימן שטו סק"ז. ארחות שבת פרק ח אות יד והערה יט)

במבחן באנגלית: "מה זה 'I don't know'?"
תלמיד: "אני לא יודע"
המורה: "בסדר, אני אשאל מישהו אחר"

פעם קראו לזה העתקה
היום זו פשוט עבודת צוות

איך זה להיות מורה לחשבון?
יש פלוסים ויש מינוסים

משה גלזמן

חידת שחמט

הלבן כופה מט בשני מהלכים

קרדיט: ChessInformer
תזכורת: הלבנים נעים כלפי מעלה, השחורים נעים כלפי מטה

מספר חידה: 1084

פתרון חידה: 1083

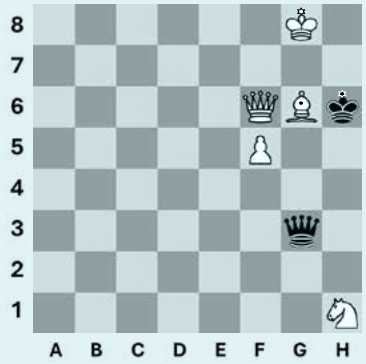

הלבן כופה מט בשני מהלכים

פרש ל־F2!

הרעיון הוא יצירת איום כפול: מט מיידי ב־H4, או שחרור הרץ מהריתוק על עמודה G.

לשחור יש שתי מגבלות קריטיות:

- אם המלכה השחורה נוטשת את עמודה G, הרץ הלבן משתחרר ויכול להגיע ל־F7 או ל־E8 תוך חשיפת המלכה = מט.
- אם המלכה השחורה מפסיקה לשמור על H4, מגיע מט מיידי במלכה ל־H4.

המשבצת הקריטית היא G4, שכן זו המשבצת היחידה שמאפשרת לשחור גם להמשיך לשמור על הריתוק וגם למנוע מט ב־H4. לכן מהלך המפתח הוא איום על G4 באמצעות הפרש מ־F2.

אפשרויות נוספות:

- מלכה שחורה נשארת על עמודה G:
- מלכה ל־G4 > פרש לוקח ב־G4 = מט
- מלכה ל־G5 > מלכה ל־H8 = מט
- מלכה ל־G6 > מלכה לוקחת ב־G6 = מט

ניסיונות שח:

- מלכה שחורה נותנת שח מ־B3 > רץ ל־F7 = מט
- מלכה שחורה נותנת שח מ־B8 > רץ ל־E8 = מט

רבי אליהו אבא שאול

כ"ד סיון ה'תשי"ב, 17 ביוני 1952 - ח' אייר ה'תשפ"ב, 9 במאי 2022

פיראי רבי אליהו ב"ר בן ציון אבא שאול היה ראש ומייסד ישיבת 'אור לציון' בירושלים ורב שכונות צפון ירושלים. בשנים מוקדמות שימש ר"מ בישיבות פורת יוסף ויקירי ירושלים.

נולד בירושלים לרבי בן ציון אבא שאול והדסה מסעודה בת רבי יוסף חיים שהרבני, ר"מ ישיבת פורת יוסף ומייסד ישיבת אמת ושלום. הוא נקרא ע"ש אבי אביו רבי אליהו אבא שאול.

למד בישיבת קול תורה והתקרב לרבי שלמה זלמן אויערבאך, בהמשך למד בישיבת פוניבז' בה קיבל תורה מפי ראשי הישיבה והיה למקורבו של רבי אלעזר מנחם מן שך.

נישא לנצחיה בת רבי יהודה מועלם ראש ישיבת פורת יוסף, ולאחר נישואיו שימש בישיבה זו כאחד מרבני הישיבה. כעבור שנים אחדות התמנה ר"מ בישיבת יקירי ירושלים והרביץ בה תורה. כן כיהן כרבן של שכונות צפון ירושלים: קרית אונסדורף ומטרסדורף וקרית איתרי.

לאחר פטירת אביו הקים על שמו ולפי בקשתו את ישיבת 'אור לציון' (כשם סדרת ספריו של אביו) שבה הרביץ תורה עד פטירתו הפתאומית בביתו בעקבות נזקי מגפת הקורונה.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה 'עלון' לבוט שלנו בווטסאפ: 072-371-4400 או למייל alon@achvat.co.il

Le Grand Pardon (חופשי: 'החנינה–המחילה הגדולה'), גואש ופחם, מתוך 'סיפורים יהודיים' של זאכר–מאזוך, בסביבות 1888.

'ואנחנו כורעים'

את האמן אלפונס לוי ויצירתו כבר פגשנו (פסיפס 88, בהר–בחוקותי תשפ"ה). בציורו זה, מעביר לוי בעוצמה את רגעי השיא של תפילת יום הכיפורים בבית הכנסת. היצירה ששימשה כאיור הפתיחה לספר "סיפורים יהודיים" של לאופולד פון זאכר–מאזוך, מציגה את המתפללים בעת הכריעה במהלך סדר עבודת יום הכיפורים (פרשת השבוע). הטליתות הלבנות עוטפות את המתפללים, דימוי לביטול המוחלט של הפרט לפני הבורא ביום הדין. ניתן להבחין כי המתפללים מקפידים על האיסור להשתחוות על רצפת אבן מחוץ לבית המקדש. הטכניקה הרישומית, גווני אפור וניגודי אור, מעניקה להיכל התפילה אווירה של עומק, כובד ראש ותחנונים.

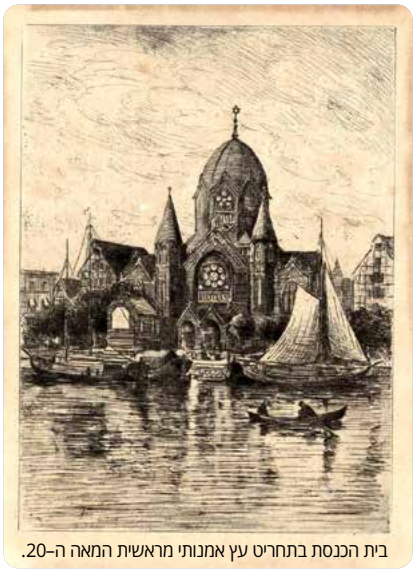

בית הכנסת בתחריט עץ אמנותי מראשית המאה ה–20.

בית הכנסת 'החדש' בקניגסברג

הידעת? בית הכנסת החדש בקניגסברג נחנך בשנת ה'תרנ"ו (1896), שבע שנים בלבד לאחר פטירת מחולל תנועת המוסר, רבי ישראל סלנטר, שעשה את שנותיו האחרונות בעיר. המבנה, שעוצב בסגנון אקלקטי עם כיפה נישאה ומגדלים עגולים, היה ממרכזי החיים היהודיים בעיר שהייתה השלישית בגודלה בגרמניה. המבנה המקורי נחרב בליל הבדולח (1938), אך זכרו לא אבד. בשנת 2018 נחנך המבנה מחדש באותו מיקום היסטורי, בשחזור המזכיר את חזיתו המפוארת אך בעיצוב פנים מודרני. בית הכנסת ניצב בסמוך לבית היתומים היהודי ששרד, ומהווה עדות לתקומת הקהילה בעיר שבה פעלו גדולי עולם ולנצחיות הרוח היהודית בקניגסברג.

עמודי בזלת משושים בקניון סטודלאגיל באיסלנד. צילום רחפן: Maxim Bilovitskiy. רישיון: CC–BY–SA–4.0.

בזלת עמודית

הידעת? בזלת עמודית נוצרת בעת התקררות זרימת לבה עבה או מחדר מאגמתי, שבעקבותיה, הסלע מתכווץ. בעוד הצמצום האנכי אינו יוצר שברים, ההתכווצות האופקית מולידה רשת סדקים המכונה "מפרקי עמודים". צורתם לרוב משושה, אך קיימים מצולעים בעלי 3 עד 12 צלעות. קוטר העמודים, הנע מסנטימטרים בודדים ועד שלושה מטרים, נקבע לפי קצב ההתקררות: קירור איטי יוצר עמודים רחבים יותר. השברים מתחילים על פני השטח ומתפשטים מטה. עם העמקתם, מתמזערת האנרגיה הפוטנציאלית ומעצבת רשת משושה סדורה. המבנה הסופי מופיע כ"קולונדה" (Colonnade, עמוד) ישרה או כ"אנטבלטורה" (Entablature; לוח, שולחן, במובן של גג) בלתי סדירה.